

Vegar Hyttebakk, Grete Irene Solvold og Geir Grønnesby

Arkeologisk undersøkelse av gravhaug med kjerneverøys på Skårvold og to kullgroper på Halråen, Midtre-Gauldal, Trøndelag

NTNU Vitenskapsmuseet
arkeologisk rapport 2020-8

NTNU Vitenskapsmuseet arkeologisk rapport 2020:8

Vegar Hyttebakk, Grete Irene Solvold og Geir Grønnesby

**Arkeologisk undersøkelse av gravhaug med
kjerneverøys på Skårvold og to kullgroper på Halråen,
Midtre-Gauldal, Trøndelag**

NTNU Vitenskapsmuseet arkeologisk rapport

Dette er en elektronisk serie fra 2014. Serien er ikke periodisk, og antall nummer varierer per år. Rapportserien benyttes ved endelig rapportering fra prosjekter eller utredninger, der det også forutsettes en mer grundig faglig bearbeidelse.

Tidligere utgivelser: <http://www.ntnu.no/vitenskapsmuseet/publikasjoner>

Referanse

Hyttebakk, V., Solvold, G. I. og Grønnesby, G. 2020: NTNU Vitenskapsmuseet arkeologisk rapport 2020:8. Arkeologisk undersøkelse av gravhaug med kjernerøys på Skårvold og to kullgroper på Halråen, Midtre-Gauldal, Trøndelag.

Trondheim, juni 2020

Utgiver

NTNU Vitenskapsmuseet
Institutt for arkeologi og kulturhistorie
7491 Trondheim
Telefon: 73 59 21 16/73 59 21 45
e-post: postmottak@museum.ntnu.no

Ansvarlig signatur

Bernt Rundberget (instituttleder)

Kvalitetssikret av

Ellen Grav Ellingsen (serieredaktør)

Publiseringstype

Digitalt dokument (pdf)

Forsidefoto

Gravrøysen på Skårvold, Da62958_057, Foto: Vegar Hyttebakk, NTNU Vitenskapsmuseet

www.ntnu.no/vitenskapsmuseet

ISBN 978-82-8322-244-9
ISSN 2387-3965

Sammendrag

Hyttebakk, V., Solvold, G. I. og Grønnesby, G. 2020: NTNU Vitenskapsmuseet arkeologisk rapport 2020:8. Arkeologisk undersøkelse av gravhaug med kjerneøys på Skårvold og to kullgroper på Halråen, Midtre-Gauldal, Trøndelag.

I forbindelse med planene om å anlegge et næringsområde på Haukdalsmyra på Støren, Midtre-Gauldal, Trøndelag, var det behov for ny vei opp til dette området. Tiltaket med veien kom i konflikt med tre lokaliteter. I den forbindelse gjennomførte NTNU Vitenskapsmuseet en arkeologisk undersøkelse av en gravhaug med kjerneøys på Skårvold og to kullgroper på Halråen i 2018.

Gravhaugen inneholdt en kjerneøys som besto av en sjukantet steinlegning med en forhøyning i sentrum. I sentrum av øysa ble det funnet brente bein og beingjenstander. Gjenstandene består av fragmenter av en usammensatt kam, en beinnål med triangulært hode og dekorerte beinfragmenter. To kullprøver og et brent bein fra kjerneøysa ble datert til romertid. Under kjerneøysa fantes et dyrkingslag, muligens to, som begge ble datert til førromersk jernalder. En nedgraving like i utkanten av gravhaugen ble datert til folkevandringstid.

Begge kullgroperne hadde sannsynlig kvadratisk eller rektangulær milebunn med rette sidekanter. Kun den ene hadde synlig voll, men begge viste at man hadde fylt masser opp på den laveste siden for å planere ut toppen. Kullgroperne ble datert til høymiddelalderen.

Nøkkelord: Gravhaug - kjerneøys – brente bein - beingjenstander – romertid – kullgroper - høymiddelalder

Vegar Hyttebakk, Grete Irene Solvold, Geir Grønnesby, NTNU Vitenskapsmuseet, Institutt for arkeologi og kulturhistorie, NO-7491 Trondheim

Summary

Hyttebakk, V., Solvold, G. I. og Grønnesby, G. 2020: NTNU Vitenskapsmuseet arkeologisk rapport 2018:8, Arkeologisk undersøkelse av gravhaug med kjernerøys på Skårvold og to kullgroper på Halråen, Midtre-Gauldal, Trøndelag.

In connection with plans to establish a commercial area on Haukdalsmyra in Støren, Midtre-Gauldal, Trøndelag, a new road up to this area was needed. The development came into conflict with three Cultural heritage sites. NTNU University Museum conducted an archaeological survey of a burial mound with a stone cairn on Skårvold and two coal pits on Halråen in 2018.

The burial mound contained a flat stone cairn with seven sides and an elevated smaller stone cairn in the center. In the center of the cairn, burnt bones and bone objects were found. The objects consist of fragments of a comb made of one piece, a bone needle with a triangular head and decorated bone fragments. Two coal samples and a burnt bone from the cairn were dated to the Roman Iron Age. Under the cairn there was a cultivation layer, possibly two, both of which were dated to pre-Roman Iron Age. A pit placed on the edge of the burial mound was dated to the migration period.

The coal pits probably had a square or rectangular flat bottom with straight sides. Only one had visible elevated mounds around the sides, but both had soil filled up on the lowest side to level out the top. The coal pits were dated to the High Middle Ages.

Keywords: Gravhaug - stonecairn - burnt bones - bone objects - Roman Iron Age - coal pits – High Middle Ages

Vegar Hyttebakk, Grete Irene Solvold, Geir Grønnesby, NTNU University Museum, Institute of Archaeology and Cultural History, NO-7491 Trondheim.

Arkivreferanser

Arkeologisk undersøkelse av gravhaug med kjernerøys på Skårvold og to kullgroper på Halråen, Midtre-Gauldal, Trøndelag.

Intrasisnr	2018_87
AskeladdenID	122084-1, 221663-1, 221664-1
Saksnummer (ePhorte)	2017/13738
Aksesjonsnummer	2018_87
Tilvekstnr	T28018
Fotonr	Da62958
Fotogrammetri	Da62966, Da63249, Da63250
Kartskapnr	11464-11466

Fylke	Trøndelag
Kommune	Midtre-Gauldal
Gårdsnavn	Skålvold
Gårdsnummer	44/1, 44/4
Lokalitet	Skårvold, Halråen
Kulturminnetype	Gravminne, kullgroper
Datering	Førromersk jernalder, romertid, høymiddelalder

Innhold

Sammendrag	4
Summary	5
Arkivreferanser	6
1. Bakgrunn for undersøkelsen	9
1.1. Områdebeskrivelse	10
1.2. Kulturhistorisk bakgrunn og tidligere registreringer	10
2. Undersøkelsens rammer	12
2. 1. Tid, deltagere.....	12
2.2. Problemstillinger	13
2.2.1. Problemstillinger for gravhaugen på Skårvold.....	13
2.2.2. Problemstillinger for kullgropene på Halråen.....	13
2.3. Metode.....	14
2.3.1. Metodegjennomgang for gravhaug ID 122084.....	14
2.3.2. Metodegjennomgang for kullgropene ID 221663 og ID 221664.....	15
2.4. Dokumentasjon.....	15
2.5. Formidling.....	16
2.6. Videre struktur på rapporten	16
3. Gjennomføring av utgravingen på Skårvold.....	17
3.1. Beskrivelse av utgravde felt	17
3.1.1. Gravhaugen.....	17
3.1.2. Kjernerøysa	19
3.1.3. Brannflak eller kulturlag/dyrkningslag under kjernerøysa?	23
3.1.4. Andre strukturer	26
4. Funnmateriale på Skårvold	27
4.1. Gjenstandsfunn på Skårvold	27
4.2. Dateringer på Skårvold.....	29
4.3. Naturvitenskaplige prøver	32
5. Resultat av undersøkelsene på Skårvold	34
6. Gjennomføring av utgravingen på Halråen.....	35
6.1 Beskrivelse av utgravde felt	35
6.1.1. Kullgrop AskeladdenID 221663.....	36
6.1.2. Kullgrop AskeladdenID 221664.....	39
7. Funnmateriale på Halråen.....	42
7.1. Dateringer.....	42
7.2. Naturvitenskaplige prøver	42
8. Oppsummering	43
9. Litteratur	44
Vedlegg.....	45

Figurliste

Figur 1. Områdekart..	10
Figur 2. Kulturminner i området hentet fra Askeladden..	11
Figur 3. Feltstab fra venstre Ole Aleksander D. B., Eivind M. F. K. og Vegar H.	12
Figur 4. Gravhaugen etter fylkeskommunens registreringsundersøkelse..	14
Figur 5. Flytting av større steiner under utgraving ved bruk av tau og våte planker.	15
Figur 6. Gravhaugen under utgraving	17
Figur 7. Ortofoto av andre mekaniske lag etter avtorving.....	18
Figur 8. Kjernerøysa avdekt med mulig sjukantet form	19
Figur 9. Høydemodell (DEM – Digital Elevation Model) av kjernerøysa	20
Figur 10. Røysa i profil mot NØØ.....	20
Figur 11. Bunn av sekundærrøysa. Mot nordøst.	21
Figur 12. Ortofoto av fotogrammetri Da63250. Kjernerøysa ferdig gravd.	22
Figur 13. Oversiktskart over området.....	23
Figur 14. Prøvestikk ID 731 mot NØ.....	24
Figur 15. Prøvestikk ID 791 mot NØ.....	24
Figur 16. Prøvestikk ID 735 mot NØ.....	24
Figur 17. Prøvestikk ID 795 mot SØ.....	25
Figur 18. Oversiktsbilde av røysa med utsikt mot Støren kirke i nord.....	26
Figur 19. Plan (mot vest) og profil (mot nordvest) av ID 479.....	26
Figur 20. Usammensatt beinkam, T28018:1, og dekorert fragment, T28018:2.	27
Figur 21. C4850, Løken, Råde kommune, Viken fylke.	27
Figur 22. Beinnål med triangulært hodeog beinfragment med dekor og hull	27
Figur 23. Funnspredningskart.	28
Figur 24. Oversikt over kullprøvene.....	29
Figur 25. Dateringsresultatene fra Skårvold.....	31
Figur 26. Kullgrop ID 221663 og ID 221664. Mot nord. t	35
Figur 27. ID 221663 Kullgropen avtorvet i øst.	36
Figur 28. Profiltegning av kullgrop ID 221663.....	37
Figur 29. Ortomosaikk av profilen til kullgrop ID 221663, mot VSV.....	37
Figur 30. Profilsnittet i motstående del av sjakten viser to podsoliseringer i kullgrop ID 221663..	38
Figur 31. ID 221664. Kullgropen med SØ del avtorvet. Oversikts- og nærbilde.	39
Figur 32. Profiltegning av kullgrop ID 221664.....	40
Figur 33. Ortomosaikk av profilen til kullgrop ID 221664, mot NV.....	40
Figur 34. Dateringsresultatene fra Halråen.....	42

Liste over tabeller

Tabell 1. Periodetabell.....	9
Tabell 2. Deltakere i felt.....	12
Tabell 3. Oversikt over IntrasisID og museumsnummer.....	28
Tabell 4. Oversikt over dateringsprøvene fra Skårvold.....	29
Tabell 5. Faktaboks for Skårvold.....	34
Tabell 6. Faktaboks kullgrop ID 221663	36
Tabell 7. Faktaboks kullgrop ID 221664	39

1. Bakgrunn for undersøkelsen

Reguleringsplan for Støren næringsområde (tidligere Haukdalsmyra næringsområde) ble vedtatt av Midtre Gauldal kommune i mai 2017. Det ble foretatt arkeologiske registreringer av Haukdalsmyra næringsområde i 2016 (Hårstad og Stomsvik 2016). I april 2017 kom NTNU Vitenskapsmuseet med tilrådning med vilkår om utgraving for to fangstgroper, Askeladden ID 221663 og ID 221664, innenfor det nye planområdet. Riksantikvaren fattet §10 vedtak knyttet til en undersøkelse av disse to kulturminnene i brev av 18.09.2017. Midtre Gauldal kommune søkte den 09.10.2017 om utsatt klagefrist på Riksantikvarens vedtak. Grunnet endringer i planforslaget underveis, var to delområder innenfor samme planområde vært unntatt rettsvirkning i påvente av arkeologiske registreringsundersøkelser. Sør-Trøndelag fylkeskommune foretok supplerende registreringsundersøkelser i juni 2017 (Auset 2017). Ved sjakting av et dyrket område på gbnr. 44/7 ble det påvist en kokegrop som ble undersøkt i henhold til regelverket for forenklet dispensasjon. I tillegg ble det gravd en sjakt inn i en mulig gravhaug, som bekreftet at det var et automatisk fredet kulturminne, ID 122084, etter både funn av brente bein, konstruksjon i form av kjernerøys inne i haugen og et lag som ble tolket som brannflak. Haugen med kjernerøys ble frigitt den 20.12.2017 etter § 8.4. For videre informasjon se journalnummer 2017/13738, *Reguleringsplan for Støren næringsområde, Midtre Gauldal*.

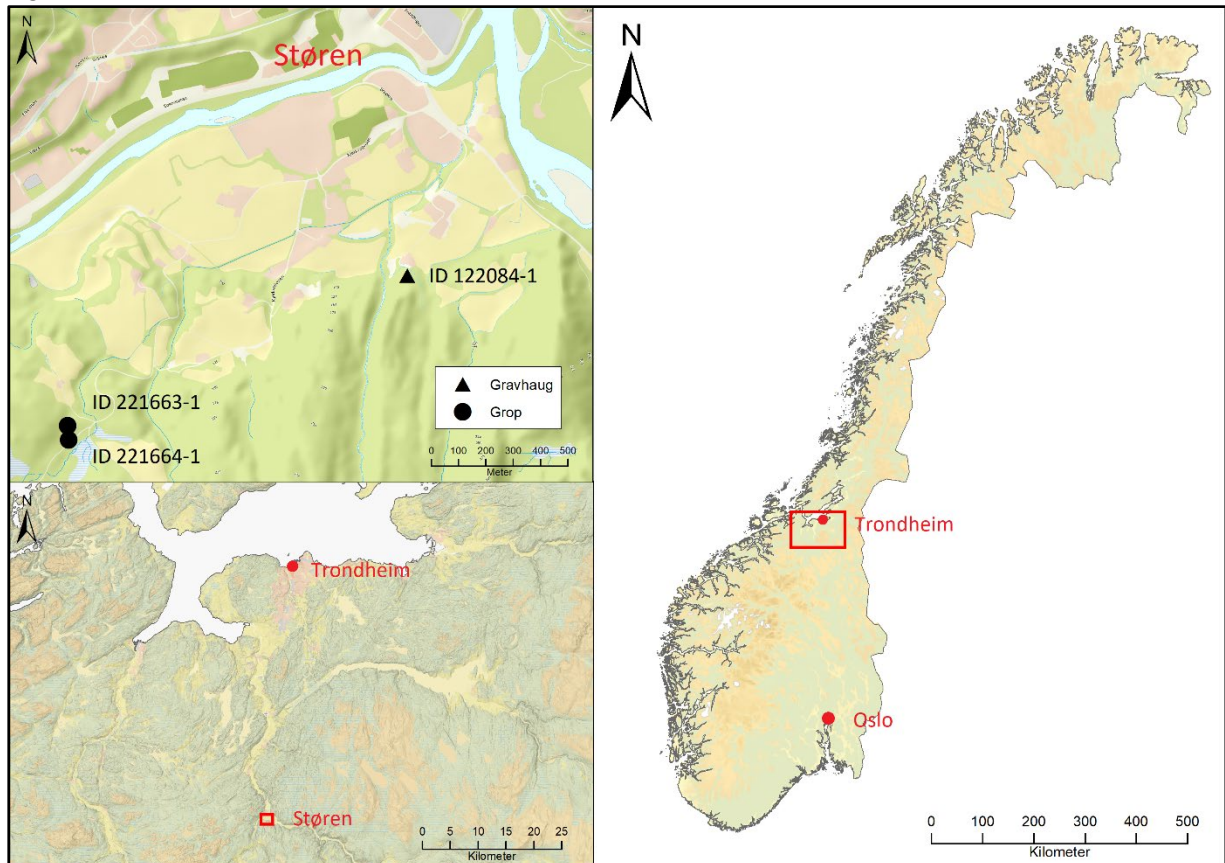
Reguleringsplanen for Støren næringsområde (tidligere Haukdalsmyra næringsområde) kom derfor i konflikt med tre kulturminner. Disse innbefatter en gravhaug med kjernerøys (ID 122084-1) og to fangstgroper som viste seg å være kullgroper (ID 221663-1 og 221664-1). Høsten 2018 foretar NTNU Vitenskapsmuseet en arkeologisk undersøkelse av de tre nevnte kulturminnene.

Tabell 1. Periodetabell. Illustrasjon: NTNU Vitenskapsmuseet

Bronsealder
Eldre bronsealder (1700-1100 f.Kr.)
Yngre bronsealder (1100-500 f.Kr.)
Jernalder
<u>Eldre jernalder (500 f.Kr. – 575 e.Kr.)</u>
Førromersk jernalder (500 f.Kr.-0)
Romertid (0-400 e.kr.)
<i>Eldre romertid (0-150 e.Kr.)</i>
<i>Yngre romertid (150-400 e.Kr.)</i>
Folkevandringstid (400-575 e.Kr.)
<u>Yngre jernalder (575-1030 e.Kr.)</u>
Merovingertid (575-800 e.Kr.)
Vikingetid (800-1030 e.Kr.)
Middelalder
Tidlig Middelalder (1030 – 1130)
Høymiddelalder (1130 – 1350)
Senmiddelalder (1350 -1537)
Nyere tid (1537 -)

1.1. Områdebeskrivelse

Kulturminnene som ble undersøkt lå i to ulike områder like sør for tettstedet Støren og åmotet der elvene Sokna og Gaula møtes. Alle tre lå i utkanten av de flate jordbruksområdene som omringer Støren kirke. Der hvor kulturminnene finnes endrer terrenget seg. Det stiger relativt raskt, og man får et inntrykk av de finnes i randsonen mellom innmark og utmark. De først antatte fangstgropene, som viste seg å være kullgrop (AskeladdenID 221663 og ID 221664), lå på gården Halråen, gbnr. 44/4. Kullgropene var plassert i et skogsområde like nord for veien som går mot Haukdalsmyra hvor det foreligger en god del kulturminner knyttet til utmarksnæring. Gravhaugen med kjernerøys (AskeladdenID 122084) fantes på gården Skårvold gbnr. 44/1, og lå på en liten utstikkende terrasse like i utkanten av jordbruksområdene og ved foten av Kvennhusåsen.

Figur 1. Områdekart. Illustrasjon: Vegar Hyttbak, NTNU Vitenskapsmuseet

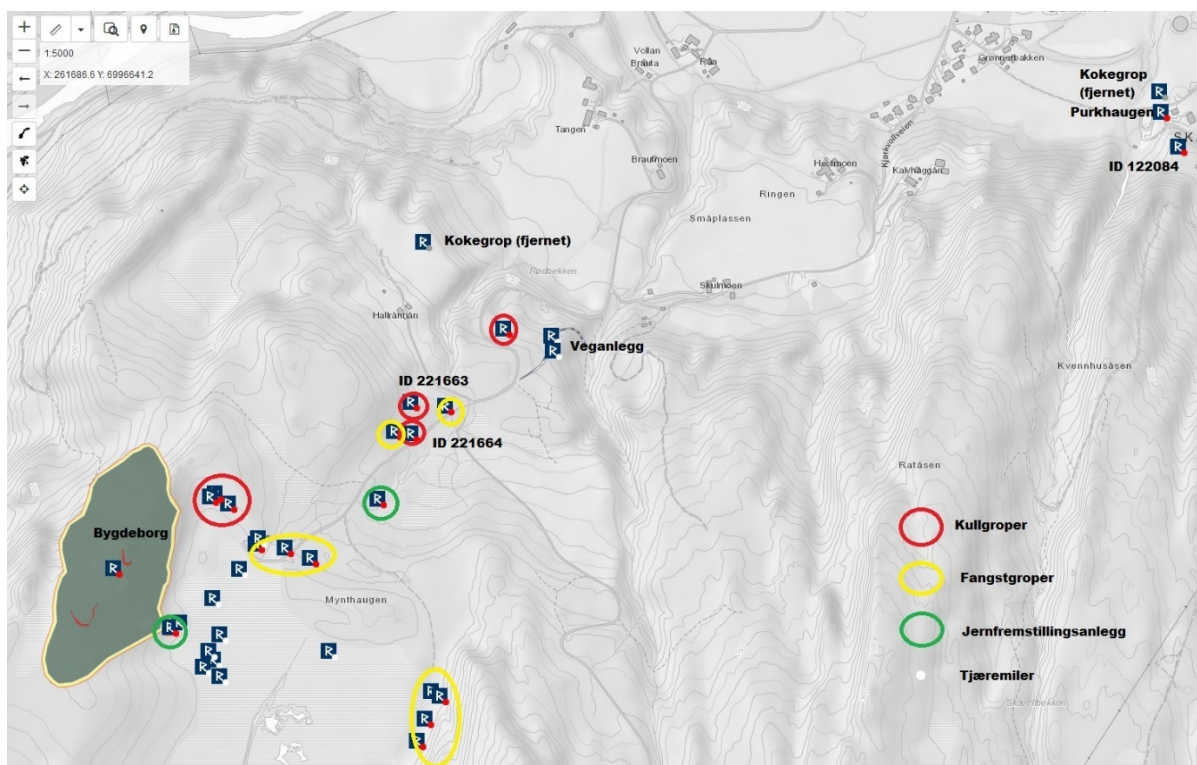
1.2. Kulturhistorisk bakgrunn og tidligere registreringer

Området der de berørte kulturminnene befinner seg ligger svært strategisk plassert ved det som må ha vært et knutepunkt for kommunikasjon også i forhistorisk tid, der hvor Sokndalen møter Gauldalen. Både løse og faste kulturminner vitner om høy aktivitet i nærområdet i forhistorisk tid.

På Skårvold foreligger flere løsfunn fra yngre steinalder/bronsealder i form av blant annet en skafhullsøks (T12355), en avbrutt nakkedel av en skafhullsøks (T16409) og en tykknakket firesidet øks av bergart (T18566). Det skal tidligere ha vært flere gravhauger i området ved Støren, men få er i dag bevart. Karl Rygh nevner en gravhaug på Skårvold ved navn

«Purkhaugen» sørøst for Støren kirke, hvor det flere ganger skal ha blitt gravd uten resultat (Rygh 1880:200). Purkhaugen ligger fremdeles igjen i dag (ID 122085), ca. 50 m NNV for ID 122084, og er en skalk av en gravhaug (se fig. 2). Haugen skal ha hatt en diameter på 17 m i 1951. En likearmet spenne av bronse fra folkevandringstid er funnet på jordet nord for høyden der de to gravhaugene ligger (T26460). I 2000 undersøkte NTNU Vitenskapsmuseet et bosetningsområde med 8 langhus fra jernalder på Soknesmoen, på den andre siden av elva rett nord for Skårvold (Henriksen 2017).

Flertallet av kjente kulturminner i Midtre Gauldal finner vi i de store fjell- og utmarksområdene som omgir dalførene i kommunen. En større konsentrasjon med kulturminner er påvist rundt kullgropene på Halråen (se fig. 2). I området rundt er det registrert flere kulturminner i utmark, både tjæremiler, fangstgroper, et jernfremstillingsanlegg og flere kullfremstillingsanlegg. I samme området, på Våtta, er det påvist en bygdeborg (ID 179371). Innenfor bygdeborgen er det funnet en celt fra yngre jernalder (T26459). I 2009 ble det påvist et stort smieanlegg fra tidsrommet 0-500 e.Kr. under NTNU Vitenskapsmuseets undersøkelser på Forsetmoen i Sigsås. Anlegget er det første fra denne perioden påvist i Midt-Norge, og det antas at jern fra sidedalene har vært sendt til Forsetmoen for videreforedling. Kulturminnene i området vitner dermed om utmarkas betydning for bosetningen i området, trolig over lenger tid (Henriksen 2017, Normann og Henriksen 2017).

Figur 2. Kulturminner i området hentet fra Askeladden. Bearbeidet av Grete Irene Solvold, NTNU Vitenskapsmuseet

2. Undersøkelsens rammer

I det følgende presenteres undersøkelsens rammer i form av tidspunkt for undersøkelsen, hvem som deltok på feltarbeidet, en presentasjon av de problemstillinger undersøkelsen hadde som målsetting å besvare, samt beskrivelse av undersøkelsens metodiske tilnærming inkludert dokumentasjon.

2. 1. Tid, deltagere

Undersøkelsen av gravhaugen (ID 122084) og de to kullgropene (ID 221663 og 221664) ble foretatt i tidsrommet 21. august – 14. september.

21. august og første del av den andre dagen ble brukt til forberedelse, som pakking av utstyr, noe opplæring og dataoppdateringer. Deler av 14. september ble brukt til pakking av utstyr og hjemreise.

Figur 3. Feltstab fra venstre Ole Aleksander D. B., Eivind M. F. K. og Vegar H. Foto: Geir Grønnesby, NTNU Vitenskapsmuseet. Da62958_145

Tabell 2. Deltakere i felt

Navn	Stilling	Tidsperiode
Vegar Hyttebakk	Feltleder	21.08.18 - 14.09.18
Ole Alexander Dyrli Husby	Feltassistent	21.08.18 - 14.09.18
Eivind Magnus Færøy Krag	Feltassistent	21.08.18 - 07.09.18

Jørgen Marino Johansen Bergeng fra BN Entreprenør var gravemaskinfører på både Skårvold og Halråen. På Skårvold ble det benyttet en CAT gravemaskin av typen 313F L (14 tonn), med 104 cm bredt skjær. På Halråen ble det benyttet en 7 tonns gravemaskin for å komme bedre til for arbeidet med kullgropene. Teknisk etat i Midtre-Gauldal kommune bidro med rydding av skog rundt kullgropene.

Feltleder Vegar Hyttebakk hadde rapportansvar, og prosjektleder var Geir Grønnesby. I tillegg har Grete Irene Solvold ferdigstilt rapporten.

2.2. Problemstillinger

Opprinnelig var dette to prosjekter som ble slått sammen til ett. Prosjektplan for Skårvold ble utarbeidet av Merete Moe Henriksen i 2017 og prosjektplan for Halråen var utarbeidet av Merete Moe Henriksen og revidert av Staale Normann i 2017.

2.2.1. Problemstillinger for gravhaugen på Skårvold

Gravhaugen på Skårvold representerer en kulturminnetype som har vært mer utbredt i Midtre Gauldal enn det vi har kjennskap til i dag. Dyrking, men også ras og flom, har bidratt til at flere av disse kulturminnene i dag er borte uten at de har blitt undersøkt arkeologisk. Gravfunn har tradisjonelt vært den viktigste kilden til arkeologiens forskning på jernalderens kronologi, bosetningshistorie og samfunnsorganisasjon. I de senere år har man i større grad fokusert på gravminner som større og komplekse anlegg som utgjør ulike spor etter ulike hendelser i forbindelse med gravritualet (se f. eks. Johansen 2012). I forbindelse med undersøkelsen av ID 122084 var målsettingen å samle inn informasjon for å belyse både gravskikk, den dodes status samt ritualene knyttet til gravleggelsen.

Undersøkelsens målsetting var derfor å belyse disse spørsmålene:

- Hvordan er gravminnet oppbygd og kan det spores ulike faser i konstruksjonen av haugen?
- Har gravminnet vært anvendt til flere gravleggelse og hva slags form for gravskikk er representert?
- Når ble haugen bygd? Når ble eventuelle graver anlagt?
- Kan spor etter ritualer knyttet til gravleggelsen (e) ses i materialet?
- Hva sier eventuelt gravgods om den/de dodes status?

2.2.2. Problemstillinger for kullgropene på Halråen

Siden gropene på Halråen ble antatt å være fangstgroper, måtte man endre på problemstillingene som ble utarbeidet i prosjektplanen da det viste seg at gropene var kullgroper.

En kullgrop er en grop som er beregnet for kullproduksjon i forbindelse med smieaktivitet eller jernproduksjon. Kun en liten andel av undersøkelser av trekullgroper i Midt-Norge er blitt foretatt ved en totalgraving med maskin. De aller fleste undersøkelsene dreier seg om begrensede utgravninger, der en har gravd prøvestikk eller seksjoner av trekullgroper, hovedsakelig med mål om å ta ut prøver til datering (Berge 2009: 114). Dermed vet man lite om kullgropenes konstruksjon i Midt-Norge, i motsetning til på Østlandet hvor det er foretatt flere store utmarksprosjekter i forbindelse med kartlegging av jernvinna (f.eks. Gråfjellundersøkelsen i Rundberget 2007 og der anført litteratur).

I 2015 ble det gravd seks kullgroper på Ørstad i Oppdal. Der ser det ut til at det var tre ulikt utformede typer kullgroper, og dateringen spredte seg fra eldre jernalder til middelalder (Berge

et al. 2020). De aller fleste kullgroper er fra slutten av vikingtid til tidlig middelalder (Jacobsen og Follum 1997: 149). Men i Midt-Norge finnes flere eldre og yngre dateringer, slik som utgravningene på Ørstad viser. Kullgroperne varierer også mye mer i form enn hva som er vanlig på Østlandet.

Målsettingen ble derfor å belyse disse spørsmålene:

- Avklare kullgropernes konstruksjon?
- Er det mulig å påvise ulike bruksfaser?
- Hvilken datering har kullgroperne?

2.3. Metode

Siden det var to forskjellige kulturminnekategorier var det behov for to forskjellige metodiske framgangsmåter.

De arkeologiske undersøkelsene foregikk over fire uker med redusert bemanning den siste uka. Med den tiden til rådighet ble gravhaugen på Skårvold prioritert. Planen for utgravingen ble utformet i samråd med prosjektleder.

2.3.1. Metodegjennomgang for gravhaug ID 122084

Etter undersøkelsen av Sør-Trøndelag fylkeskommune i juni 2017 ble profilen tildekket med duk med steiner og jord lagt over. Et gjerde hadde blitt satt opp rundt gravhaugen (se figur 4). Etter opplysninger fra grunneier var det Midtre-Gauldal kommune som hadde satt opp gjerdet etter hans ønske, slik at dyrene på beite ikke skulle skade seg eller skade gravminnet. For å komme til gravhaugen måtte gjerdet fjernes. Under utgravinga måtte man være oppmerksom på pålehullene, slik at de ikke kunne forveksles med fortidige stolpehull. Før gravingen ble massene i gravanlegget gjennomført med metallsøker. Gravhaugen ble gravd med gravemaskin i stratigrafiske og mekaniske lag ut fra massesammensetningen i haugmassen. Toppen av hvert lag ble rensset med krafse og graveskje, og siden dokumentert med foto. I

haugmassene ble det sett etter konstruksjons-spor. Kjernerøysen ble gravd gjennom å flytte steinene med håndkraft og enkle hjelpemidler (se fig. 5). Funn ble dokumentert med foto og målt inn. Det ble tatt ut prøver for ^{14}C -datering og andre naturvitenskapelige analyser fra gravhaugens masser. Stolpehull og ned-gravinger ble snittet.

Figur 4. Gravhaugen etter fylkeskommunens registreringsundersøkelse. Foto: Vegar Hyttebakk, NTNU Vitenskapsmuseet. Da62958_029

Figur 5. Flytting av større steiner under utgraving ved bruk av tau og våte planker. Fra høyre: Eivind og Ole Aleksander. Foto: Vegar Hyttebakk, NTNU Vitenskapsmuseet. Da62958_014

2.3.2. Metodegjennomgang for kullgropene ID 221663 og ID 221664

Metoden for å grave disse gropene ble valgt ut fra at de først var registrert som fangstgroper. Da utgraving av fangstgroper og kullgroper kan gjøres relativt likt, hadde det ikke store konsekvenser for utgravingen da det viste seg at gropene var kullgroper.

For å komme til kullgropene måtte det hugges ned trær og ryddes noe skog. Videre ble det øverste torvlaget fjernet med gravemaskin. Det ble gjort søk med metalledetektor rundt begge gropene. Så ble kullgropene snittet ved å grave en sjakt gjennom med gravemaskin. Profilene ble rensset, så dokumentert med tegning og foto.

Om man hadde visst på forhånd at det var en kullgrop hadde det vært en fordel å ha gravd bort en halvdel av gropa i mekaniske lag, for å kunne dokumentere milebunnens størrelse. Da snittingen ble gjort tvers igjennom gropa med det samme, ble det ikke mulig å dokumentere milebunnens størrelse.

2.4. Dokumentasjon

Til innmåling i felt ble det brukt Topcon RTK_GPS med CPOS. Intrasis ble benyttet som dokumentasjonssystem med utgangspunkt i MUSIT's dokumentasjonsmal. Her ble innmålinger, kontekstopplysninger, fotolister, funnopplysninger, prøveskjema og dagbok samlet.

På Skårvold ble det gjort innmålinger av gravhaugen, kullflekker, kjerneverøysa, funn, prøver, georeferanser til fotogrammetri, mulige stolpehull og nedgravinger.

På Halråen ble det gjort innmålinger av kullgropene og prøver. Det var noe krevende å få signal til GPSen grunnet mye vegetasjon på Halråen slik at det var nødvendig med noe korrigerende av de innmålte dataene i ettertid.

Til fotodokumentasjon ble et kompaktkamera av type Olympus TG4 brukt til oversiktsbilder, arbeidsbilder og fotogrammetribilder. Et speilreflekskamera av type Pentax K20D ble brukt til å dokumentere profiler og til andre bilder som krevde høy oppløsning.

Agisoft Photoscan ble benyttet for å prosessere fotogrammetriene i etterarbeidet, der det ble laget georefererte 3D-modeller, høydemodeller og ortofoto. For å lage kart ble ArcMap benyttet og noen ble justert ved hjelp av Paint.

2.5. Formidling

I forbindelse med utgravingene på Skårvold og Halråen kom det i alt 14 besøkende, der noen kom flere ganger.

Ellen Grav Ellingsen, formidlingsansvarlig ved Vitenskapsmuseet, skrev en artikkel om utgravingen på Skårvold som ble publisert på nettsiden Norark 10.09.2018.

<http://www.norark.no/prosjekter/skarvold-storen/bal-for-rikmannen-brenne-eg-sag/>

2.6. Videre struktur på rapporten

For å bedre leservennligheten, blir rapporten herfra delt i to. Undersøkelsen av gravhaugen med kjerneverøys vil bli redegjort for først, med beskrivelse av feltet, funnmateriale, dateringer og naturvitenskaplige prøver. Til sist vil en lik redegjørelse bli gjort for kullgropene på Halråen.

3. Gjennomføring av utgravingen på Skårvold

De arkeologiske undersøkelsene på Skårvold og Halråen ble gjennomført i løpet av fire uker høsten 2018. Været var veldig bra med sol eller lett overskyet i hele perioden. Gravhaugen med kjernerøys på Skårvold ble prioritert, men det ble likevel nok tid til å snitte kullgropene på Halråen.

3.1. Beskrivelse av utgravde felt

Gravhaugen, AskeladdenID 122084, lå på en utstikkende flat terrasserygg, 105 moh., og ca. 250m SV for gården Skårvold. Fra gravhaugen er det god utsikt mot det store jordbruksområdet i vest, nord og øst. Ifølge gårdbruker og eier på Skårvold, Kenneth Moe, besto denne flaten av letdrenerende sandholdig masse. Mot sør stiger terrenget bratt oppover. Det går en skarp V-dal med bekk i vest, der den flates ut når den møter dalbunnen lengre nord. Også mot øst kommer det en dal som går fra sør og ned til nord, der den flater ut når den møter dalbunnen. Bunnvegetasjonen rundt gravhaugen besto stort sett av gress, og bar preg av å ha vært dyrket. Topp vegetasjonen besto av relativt lave lauvtrær.

3.1.1. Gravhaugen AskeladdenID 122084

Gravhaugen ble registrert som et mulig gravminne i 1990 i forbindelse med en reguleringsplan for Skårvold gård. Det ble ved registreringen påvist kull ved stikking med jordbor, men da det ikke ble observert noen plyndringsgrop på haugen, noe som ellers er vanlig for gravminner fra bronsealder/jernalder, ble gravminnet registrert som usikkert. Det ble derfor gjort en tilleggsundersøkelse av Sør-Trøndelag fylkeskommune i 2017 for å kunne bekrefte eller avkrefte om den var et gravminne. Ved denne undersøkelsen ble det gravd ut et større «kakestykke» av haugen ved hjelp av gravemaskin. Undersøkelsen viste at dette var en gravhaug med kjernerøys, og at det muligens var rester av et brannlag bestående av sot og kullbiter under røysa (Auset 2017).

Gravhaugen (IntrasisID 399) var en ca. 1 m høy jevnt avrundet haug. Den har sannsynlig vært oval (13,7 x 11 m), men utstrekningen i SV er noe usikker da fylkeskommunens sjakt (ID 470) fra forundersøkelsen hadde fjernet store deler av haugen og røysa i dette området (se figur 6 og 8). Gravhaugens utstrekning ble ikke innmålt før avtorvingen av gravhaugen, dette på grunn

av at det var meget vanskelig å se hvor kanten av gravhaugen gikk. Oppmålingen ble i SV ble justert ut fra bildene i etterarbeidet, da sjakten gjorde tolkningsarbeidet vanskelig i felt.

Figur 6. Gravhaugen under utgraving. Foto: Vegar Hyttbakk, NTNU Vitenskapsmuseet. Da62958_007

Figur 7. Ortofoto av andre mekaniske lag etter avtorving. Viser tydelig forskjellen på massene i gravhaugen og undergrunnen rundt. Foto: Vegar Hyttebakk, NTNU Vitenskapsmuseet. Da62958_129

Tilstanden på gravminnet ble dokumentert ved foto før undersøkelsen begynte. Gravhaugen ble undersøkt med metallsøker før gravingen startet. I tillegg ble massene fra forundersøkelsen og prøvesjakt gjennomløst. Foruten funn av moderne spiker og tomhylser fra patroner var denne metallsøkingen resultatløs.

Videre ble torven over gravhaugen fjernet med maskin. En duk og såle med ca. 20 cm jord ble lagt over fylkeskommunens sjakt, som gravemaskinen brukte som fundament. Dette gjorde at man kunne fjerne torven av mesteparten av gravhaugen med gravemaskin. Kun en liten flekk i nord måtte fjernes for hånd med krafse og greinsaks, da gravemaskinen ikke rakk til. Gravhaugen ble avtorvet fra sørvest mot nordøst og renses med krafse. Strukturer som kullflekker ble målt inn og metallsøkt uten å gjøre funn.

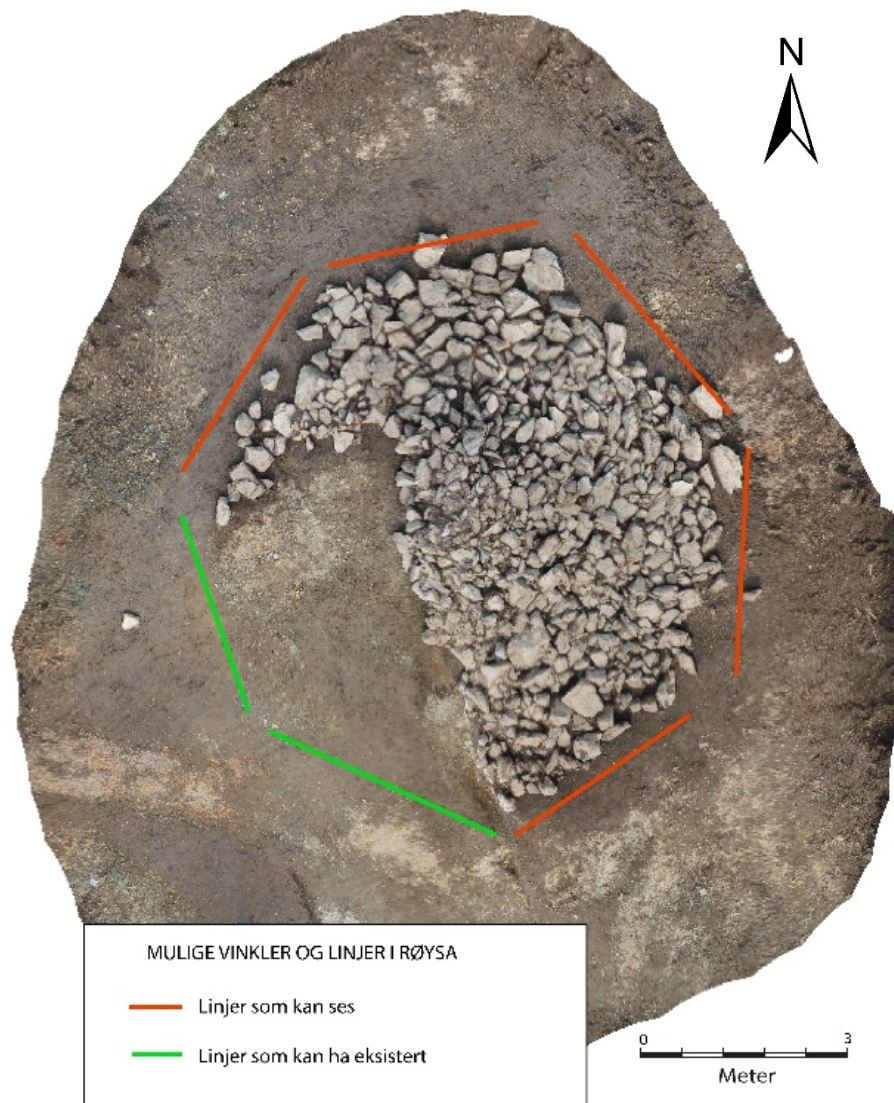
Under torven besto gravhaugen av veldig fin brun sandholdig silt med noen kullbiter og bare noen få småsteiner. Gravhaugen ble så dokumentert med foto. Utstrekningen ble nå enklere å måle inn da massene i gravhaugen var mer kullholdige og mørkere enn undergrunnen rundt. Videre ble jordmassene i gravhaugen fjernet i hovedsakelig mekaniske lag med gravemaskin. Det første laget som ble fjernet var ca. 5 cm tykt. Det andre laget begynte man å fjerne i ca. 5 cm mekanisk lag, men valgte heller å følge et lag bestående av mer kull som lå ca. 4-7 cm

under lag 2. Jordmassene i vestre del av gravhaugen var mørkere enn den østre delen (se fig. 7). Av tidshensyn valgte man å grave de neste to lagene mekanisk i 10 cm lag. Massene i lagene var relativt lik gjennom lagene.

Underveis i avdekkingen ble flere kullflekker målt inn (ID 300, ID 314 og ID 326). Alle disse ble i ettertid tolket som spor etter rotbrann. Videre ble det målt inn flere enkeltsteiner (ID 353, ID 357, ID 363, ID 368, ID 372, ID 377 og ID 389) som viste seg å være deler av kjernerøysa.

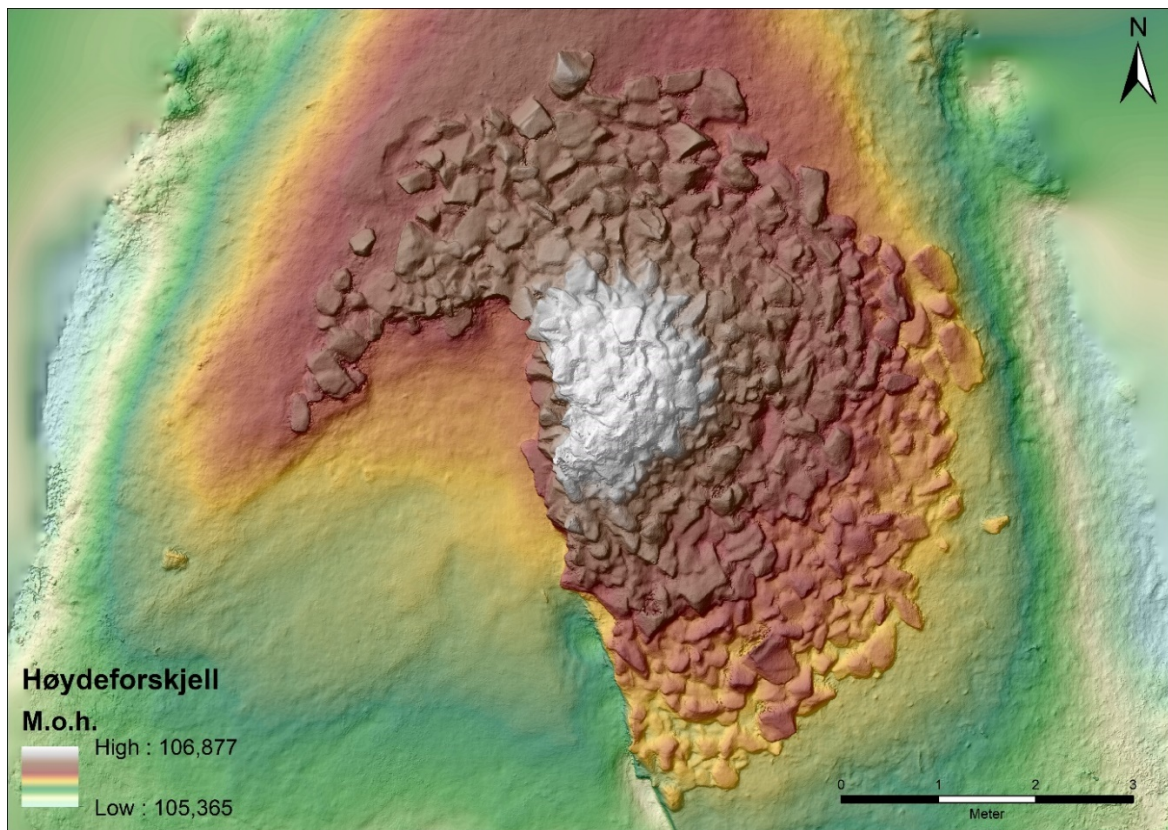
3.1.2. Kjernerøysa

Når kjernerøysa (Intrasid 610) var avdekt og rensset fram, framstod sidene på røysa mer kantete enn rund (fig. 8). Som figuren viser er fem sider tilnærmet rette og like lange, men fylkeskommunens sjakt forstyrrer røysa i SV. Hvis man antar at røysen har fortsatt på samme måte med like lange sider og vinkler hele veien rundt, ville røysa ha hatt en sjukantet form.

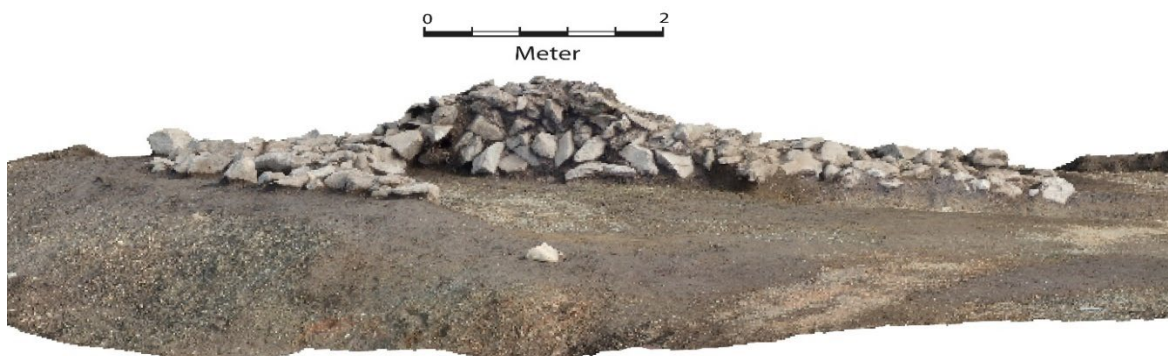

Figur 8. Kjernerøysa avdekt med mulig sjukantet form. Illustrasjon utarbeidet fra fotogrammetri, av Vegar Hyttebakk, NTNU Vitenskapsmuseet. Da63250

Røysa framsto som en flat steinlegning med utstrekning på 9,3 x 9 m. Steinlegningen var fra ca. 0,4 m høy. I sentrum fantes en forhøyning, ca. 0,9 m høy, som muligens kan tolkes som en sekundærrøys (se figur 9 og 10) . I så fall vil den flate steinlegningen være primærrøysa. Det ble ikke observert noen stratigrafi underveis i gravingen som kunne ha gitt svar om disse to ulike utformingene av kjerneøysa var gjort samtidig, eller om forhøyningen kunne ha vært sekundær. Stratigrafi i gravrøyser kan derimot være vanskelig å erkjenne, så man kan ikke utelukke det siste. For å enkelt kunne henvise til de ulike formasjonene på kjerneøysa, vil den flate steinlegningen heretter benevnes som primærrøys, og den sentrale forhøyningen som sekundærrøys.

Figur 9. Høydemodell (DEM – Digital Elevation Model) av kjerneøysa basert på fotogrammetri Da 62966. Hvitt felt illustrerer sekundærrøysa. Illustrasjon: Magnar Mojaren Gran, NTNU Vitenskapsmuseet

Figur 10. Røysa i profil mot NØØ. Illustrasjon fra fotogrammetri Da62966 av Vegard Hyttebakk, NTNU Vitenskapsmuseet

Sekundærrøysa var også delvis skadet av fylkeskommunens sjakt i SV. Diameter i N-S gående retning var 2,3 m. Høyden på sentrum av røysa var ca. 0,9 m (primær- og sekundærrøys totalt).

Steinene i kjernerøysa besto av kantete, oftest avlange, steiner, og så ut til å komme fra et brudd. Noen var så tunge at 3 personer ikke hadde mulighet til å løfte de. Et sannsynlig uttak for steiner til byggingen av gravrøysa, er fra en bekk som ligger like sørvest for gravminnet, hvor lignende stein ble observert. Både primærrøysa og sekundærrøysa er oppbygd av samme type bruddstein. Dette kan tale for at de er oppbygd på samme tid, eller innenfor et tidsrom hvor stedet for uttak av steinen var kjent.

Ved den videre undersøkelsen av kjernerøysa ble steinene fjernet en etter en, og eventuelle konstruksjonsdetaljer ble gjenstående. Det ble undersøkt om steinene hadde ristninger underveis. Steinene ble fjernet fra toppen av sekundærrøysa og nedover. De første funnene av brente bein dukket opp ved ca. 60 cm dybde fra toppen av røysa. Ca. 15 cm lengre ned dukket gjenstandsfunnene opp. Dybden tilsier at de kan relateres til primærrøysa, men de lå spredt innenfor sekundærrøysas omkrets (se kap. 4.1).

I bunnen av sekundærrøysa ble det observert noen større steiner som kan se ut til å ligge i en mulig sirkel (se fig. 11), men da de ikke ligger sammenhengende er dette veldig usikkert. Dette kan være en ytre markering for bunn av sekundærrøysa. Steinene i bunn av kjernerøysa, altså primærrøysa, var større enn steinene lenger opp, og ville ha fungert som et fundament for sekundærrøysa. Det ble observert at steinene var vanskelige å ta ut, særlig fra sekundærrøysa, da de nesten var kilt sammen. Bruddstein har sannsynligvis lettere for å bli kilt sammen over tid enn for eksempel rullestein. Det er steinene var mer kilt sammen i sekundærrøysa, underbygger observasjonen om at steinene var mindre her. Jo mindre steinene er, jo lettere har de for å fylle åpne rom. Valg av mindre steiner for sekundærrøysa kan antyde at den er tilført på et senere tidspunkt, men kan også bare være et uttrykk for markere den delen av røysa som inneholder den begravde.

Figur 11. Bunn av sekundærrøysa. Mot nordøst. Foto: Vegar Hyttebakk, NTNU Vitenskapsmuseet. Da62958_049

I bunnen av sekundærrøysa ble det funnet en stein som skiller seg fra de resterende i kjernerøysa (se fig. 11). Denne er ikke en bruddstein, men er en rullestein med avrundede kanter. Det er lite sannsynlig at denne eneste vannrullede steinen i røysa er tilfeldig, og det kan være at den markerer sentrum i primærrøysa.

Ved videre fjerning av stein ble ytterkantene av primærrøysa og sekundærrøysa stående igjen (se figur 12 og 13) for å vise utstrekningen av kjernerøysa før alle steinene ble fjernet helt.

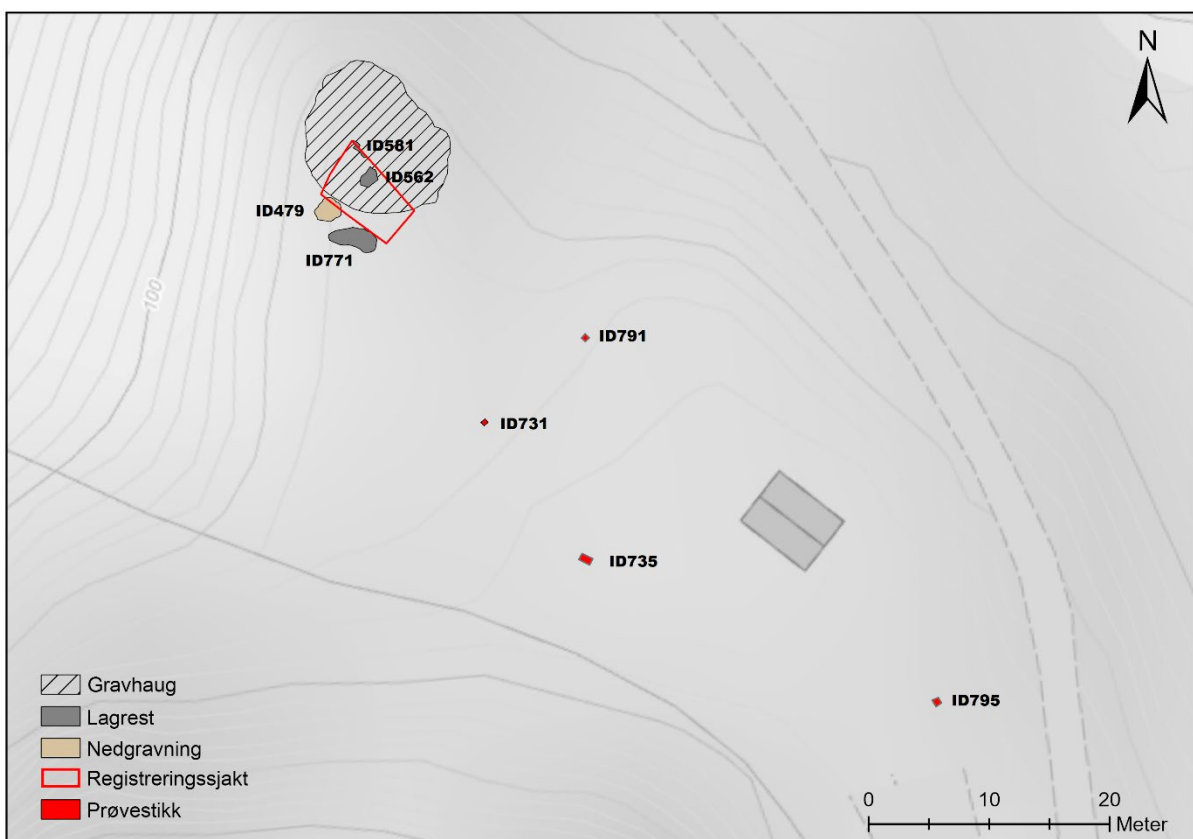

Figur 12. Ortofoto av fotogrammetri Da63250. Kjernerøysa ferdig gravd med kantene til primærrøysa og sekundærrøysa bevart. Foto: Vegar Hyttebakk, NTNU Vitenskapsmuseet

3.1.3. Brannflak eller kulturlag/dyrkningslag under kjernerøysa?

Ved førundersøkelsen til Sør-Trøndelag fylkeskommune i 2017, ble det observert et lag under kjernerøysa bestående av sot og kullbiter. Dette ble tolket som et brannlag (Auset 2017). Strukturene ID 562 og ID 581 var to flekker med mørkere siltlag som lå under røysa og det ble diskutert om dette var rester etter dette brannflaket. Laget kunne ikke tolkes som et kullag, og man kunne ikke finne noe brent bein i laget. Det lignet derimot en god del på laget som ble observert under hele kjernerøysa. Dette laget (lag 1) besto av mørkebrun sandholdig silt iblandet kull. Under dette laget fantes ytterligere et siltlag med kull, men dette var av lysere farge (Lag 2). Lagene så ut til å strekke seg under hele gravanlegget, og det ble derfor usikkert om disse lagene var spor etter brannflak i forbindelse med gravritualet. Lag 1 ble ikke observert utenfor gravhaugens utstrekning. Avtorvingen i vest, nord og øst viste at undergrunnen besto av et grusholdig sandlag uten kull. Disse lagene skilte seg altså fra undergrunnen. Det mørke laget (lag 1) må derfor ha vært tynt i disse områdene, da man kom rett på undergrunnen ved avtorvingen. Sør for haugen (sett bort fra fylkeskommunens sjakt) kunne man observere at lag 2 lå over undergrunnsmassene. Det ble tatt ut prøver for datering i begge lagene.

For å forstå lagene i og under gravminnet bedre ble det tatt fire prøvestikk (IntrasisID 731, ID 735, ID 791 og ID 795) øst for gravanlegget, for å se likheter og forskjeller i massene.

Figur 13. Oversiktskart over området med gravhaugen, lagrestene, prøvestikkene og nedgravningen. Illustrasjon: Magnar Mojaren Gran, NTNU Vitenskapsmuseet

3.1.3.1. Prøvestikk IntrasisID 731

Figur 14. Prøvestikk ID 731 mot NØ. Foto: Vegar Hyttebakk, NTNU Vitenskapsmuseet. Da62958_062

Prøvestykket var 40x40 cm i plan og var ca. 50 cm dypt. Det lå ca. 17 m sørøst for gravrøysen.

Profilen viste fra toppen:

0-10 cm: Torv.

10-15 cm: Brun sandholdig silt med litt kull.

15-21 cm: Svart og brun sandholdig silt med kull. *Lik lag 1.*

21-39 cm: Brun sandholdig silt med kull.

39-50 cm: Brun siltholdig sand.

I bunn fantes grå og brun fin grus. Det var få steiner i alle lagene utenom det nederste.

3.1.3.2. Prøvestikk IntrasisID 791

Figur 15. Prøvestikk ID 791 mot NØ. Foto: Vegar Hyttebakk, NTNU Vitenskapsmuseet. Da62958_061

Prøvestykket var 50x50 cm i plan og 63 cm dypt. Det lå ca. 17 m øst for gravrøysen.

Profilen viste fra toppen:

0-12 cm: Torv.

12-23 cm: Brun sandholdig silt med litt kull helt nederst.

23-30 cm: Mørkebrun sandholdig silt med kull. *Lik lag 1* under gravanlegget, men inneholdt mindre småstein.

30-37 cm: brun sandholdig silt med kull. Få steiner i alle lag.

37-58 cm: brun siltholdig sand.

I bunn fantes grå siltholdig sand.

3.1.3.3. Prøvestikk IntrasisID 735

Figur 16. Prøvestikk ID 735 mot NØ. Foto: Vegar Hyttebakk, NTNU Vitenskapsmuseet. Da62958_064

Prøvestykket var 100x60 cm i plan og ca. 55 cm dypt. Det lå ca. 30 m sørøst for gravrøysen.

Profilen viste fra toppen:

0-15 cm: Torv.

15-30cm: Brun sandholdig silt med kull.

30-41 cm: Brunrød siltholdig sand med spetter av brun sandholdig silt.

40-55 cm: Brunrød siltholdig sand.

Det var få steiner i alle lagene. Prøvestykket snittet en nedgraving med kull i bunn, som var 60 cm bred og 55 cm dyp.

3.1.3.4. Prøvestikk IntrasisID 795

Prøvestikket var 60x60 cm i plan og 55 cm dypt. Det lå ca. 65 m øst for gravrøysen.

Profilen viste fra toppen:

0-13 cm: Torv.

13-26 cm: Brunt, svakt sandholdig silt med få kullbiter.

26-37 cm: Lysebrun svakt sandholdig silt med få kullbiter.

37-55 cm: Lysebrun svakt sandholdig silt.

Det var ingen store steiner i lagene, kun noen mindre steiner.

I profilen fantes et staur-/pålehull.

Figur 17. Prøvestikk ID 795 mot SØ. Foto: Vegar Hyttebakk, NTNU Vitenskapsmuseet. Da62958_065

3.1.3.5. Resultat av prøvestikk

I alle prøvestikk var det et sandholdig siltlag med kull rett under torva. I prøvestikkene ID 731 og ID 791 fantes et mørkebrunt sandholdig siltlag under dette laget. Dette mørkebrune laget minner om massen rett under gravanlegget (lag 1), som også fantes i nedgraving ID 479 og lagrestene ID 771/513, ID 562 og ID 581 (se fig. 13). Prøvestikkene viste at det var spor etter ytterligere aktivitet på stedet i form av en nedgraving i prøvestikk ID 735 og et staurhull i ID 795.

Kull finnes spettet i flere av lagene i prøvestikkene, men man kan se en økning i det som kan være det samme laget som lag 1. Det er relativt få steiner i disse lagene og vegetasjonen i området viser at jorda er fruktbar. Det er derfor nærliggende å tro at lag 1 under kjerneføysa indikerer dyrkingslag, muligens også lag 2.

Jordmassene som ble brukt til å bygge haugen kom mest sannsynlig fra umiddelbar nærhet. Funn av spesielt lag 1 i de nærmeste prøvestikkene (ID 731 og ID 791) viser at dyrkingslagene har hatt en utstrekning helt fram til disse. Mangel på lag 1 i prøvestikkene lengst fra føysa (ID 735 og ID 795) kan ha to årsaker. Enten at dyrkingslaget ikke har fortsatt videre i den retningen, eller at man har brukt massene fra dette området til å konstruere jordkappen på gravhaugen. Terrenget i øst og sørøst for gravhaugen skrår nedover, slik at det er lite sannsynlig at massene kom derfra.

Figur 18. Oversiktsbilde av røysa med utsikt mot Støren kirke i nord. Ytterkant av primærrøys og sekundærrøys gjenstående. Foto: Vegar Hyttebakk, NTNU Vitenskapsmuseet. Da62958_057

3.1.4. Andre strukturer

Retts sørsørvest for gravhaugen ble det funnet en nedgraving (ID 479) og en struktur som etter snitting skulle vise seg å være en lagrest fra lag 1 (ID 771). Nedgravingen var i plan tilnærmet rund (2x2 m), og lå nærmest helt inntil gravhaugen (ID 399). Massen i nedgravingen besto av mørkebrun sandholdig silt med innslag av småstein og kull. Den var ikke veldig dyp (20 cm) og bunnen var ujevn. Sørvestlige (venstre) del av profilen er svakt buet, nesten skrå. Nordøstre (høyre) side av profilen er buet. For å undersøke om strukturen kunne knyttes til gravrøysa, ble det tatt ut en kullprøve fra nordøstre side av profilen (ID 809).

Figur 19. Plan (mot vest) og profil (mot nordvest) av ID 479. Foto: Vegar Hyttebakk, NTNU Vitenskapsmuseet. Da62958_058 og Da62958_071

4. Funnmateriale på Skårvold

4.1. Gjenstandsfunn på Skårvold

På Skårvold ble det funnet brente bein og brente beingjenstander i sentrum av gravrøysa, innenfor diameteren til det som er beskrevet som sekundærrøys, altså forhøyningen på toppen av kjernerøysa. De brente beina begynte å dukke opp ca. 60 cm under toppen, og lå spredt helt ned til det mørkebrune laget (lag 1) som lå under kjernerøysa (se forøvrig høydedata i vedlegg 3).

Figur 20. Usammensatt beinkam, T28018:1 (venstre), og dekorert fragment, T28018:2 (høyre). Foto: Åge Hojem, NTNU Vitenskapsmuseet. Da62958_091 og Da62958_092

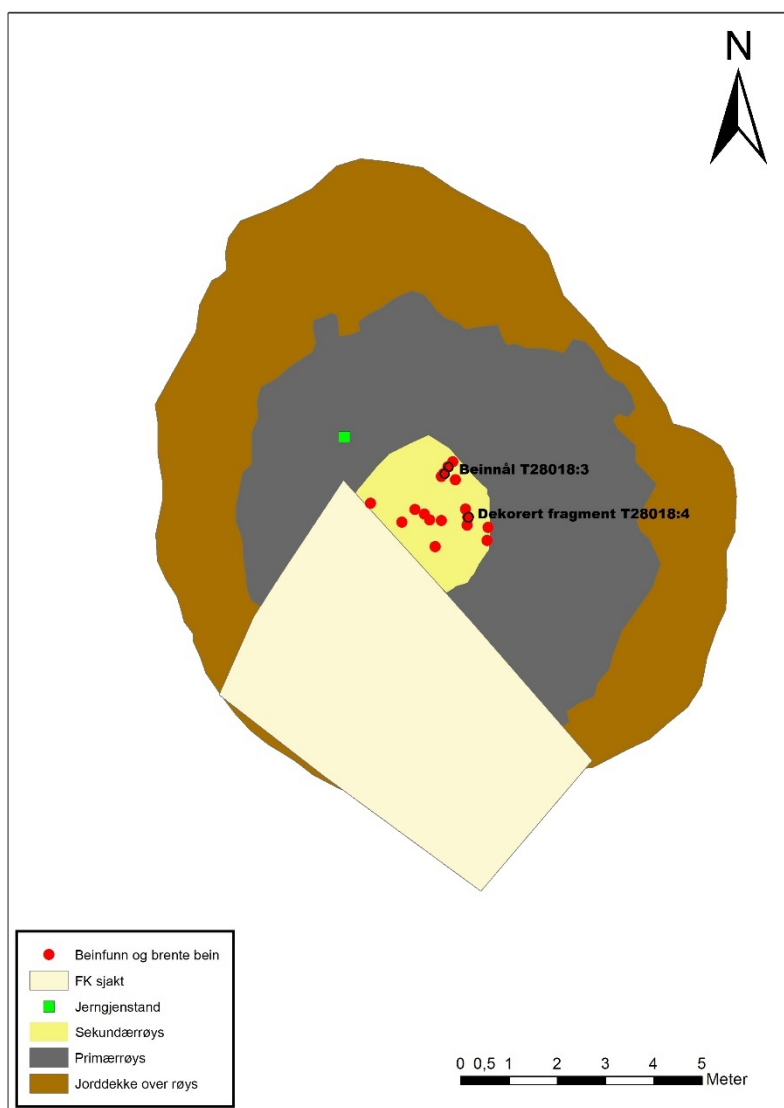
Figur 21. C4850, Løken, Råde kommune, Viken fylke. Foto: Ulla Schildt, Kulturhistorisk museum, UiO (CC BY-SA 4.0)

Av gjenstander ble det funnet fragmenter av en usammensatt beinkam (T28018:1, se fig. 20V). Kammen er dekorert med et bånd av to halve rekker med sammenstilte sekskanter, nærmest som bikubedekor, avgrenset med tre parallelle linjer over og under. Denne kammen har muligens vært av samme type som den halvmåneformede kammen R158 (C4850) som ble funnet på Løken i Råde kommune, Viken fylke (tidl. Østfold) (Rygh 1885) (se fig. 21).

Videre ble det funnet et beinfragment med dekor (T28018:2, figur 20H), flere fragment av en beinnål med triangulært hode (T28018:3), samt et beinfragment med dekor og hull som kan ha vært del av en type draktpryd eller hempe (T28018:4).

Figur 22. Beinnål med triangulært hode, T28018:3 (venstre) og beinfragment med dekor og hull, T28018:4 (høyre). Foto: Åge Hojem, NTNU Vitenskapsmuseet. Da62958_093 og Da62958_094

Figur 23. Funnspredningskart. Illustrasjon av Vegard Hyttebakk, moderert av Magnar Mojaren Gran og Grete Irene Solvold

Gjenstandsfunnene dukket opp ca. 75 cm under toppen av øysa.

Øvre del og midtre del av beinnålen ble funnet i felt og målt inn (ID 751 og ID 752). Det samme ble beinfragmentet med dekor og hull (ID 743)(se fig. 23).

De andre gjenstandsfunnene (beinkammen T28018:1 og det andre dekorerte fragmentet T28018:2) ble først observert i etterarbeidsfasen i samlingene av brente bein.

De brente beina ble slått sammen i etterarbeidsfasen, slik at det dessverre er vanskelig å rekonstruere den opprinnelige funnenheten for de andre gjenstandene.

Stipendiat ved Institutt for arkeologi og kulturhistorie (NTNU), Lisa Mariann Strand, undersøkte de brente beinene. Av de beinene som var mulig å identifisere, kunne hun artsbestemme til menneske, og beina så ut til å komme fra forskjellige deler av menneskekroppen.

Også et ubrent fuglebein og ubrente tenner, sannsynlig fra en gnager, ble funnet. Disse ble kassert da de sannsynlig ikke var en del av den opprinnelige grav-konteksten.

Tabell 3. Oversikt over IntrasisID og museumsnummer. Det var ikke mulig å finne tilbake til funnenheten for T28018:1, T28018:2 og T28018:6.

IntrasisID	Beskrivelse	Gjenstandsfunn	Museumsnr.	Merknad
561	Brente bein		T28018:5	
607-609	Brente bein		T28018:5	
702-704	Brente bein		T28018:5	
730	Brente bein		T28018:5	
743	Dekorert beinfragment	Dekorert beinfragment	T28018:4	
746-750	Brente bein		T28018:5	
751	Øvre del av beinnål	Beinnål med triangulært hode	T28018:3	
752	Midtre del av beinnål	Beinnål med triangulært hode	T28018:3	
745	Ubrente tenner av gnager			Kassert
796	Jerngjenstand			Kassert

En jerngjenstand som var sterkt korrodert, ble funnet i overgangen mellom det mørkebrune (lag 1) og det lysebrune (lag 2) sandholdige siltlagene som ble tolket som mulige dyrkingslag (se fig. 23). Denne var i så dårlig forfatning at det var umulig å si hva den kan ha vært, og det ble bestemt at den ikke skulle tas vare på.

4.2. Dateringer på Skårvold

8 kullprøver fra Skårvold ble sendt til datering hos Nationallaboratoriene for datering ved NTNU. Tre av kullprøvene (ID 603, ID 605 og ID 606) ble tatt fra fyllmassen i kjerneverøysa på ulike steder (se figur 24). I tillegg ble et uidentifisert bein datert. Da funnenhetene med brente bein ble slått sammen i etterarbeidsfasen er det uklart hvor eksakt dette beinet kom fra, men innenfor diameteren til sekundærrøysa er sikkert (se forøvrig funnspredding av de brente beina i figur 23). I tillegg vet man at funnene ble gjort fra ca. 60 cm under røysas topp og ned til bunn av kjerneverøysa (se forøvrig høydedata i vedlegg 3).

I tillegg ble det datert to kullprøver fra det mørkebrune dyrkingslaget som lå rett under kjerneverøysa og en kullprøve fra det underliggende lyse laget, som muligens også kan være et dyrkingslag.

For å undersøke om strukturene rundt kunne knyttes til gravleggingsritualet, ble også en kullprøve fra nedgravingen (ID 479) som lå like SSV for gravhaugen.

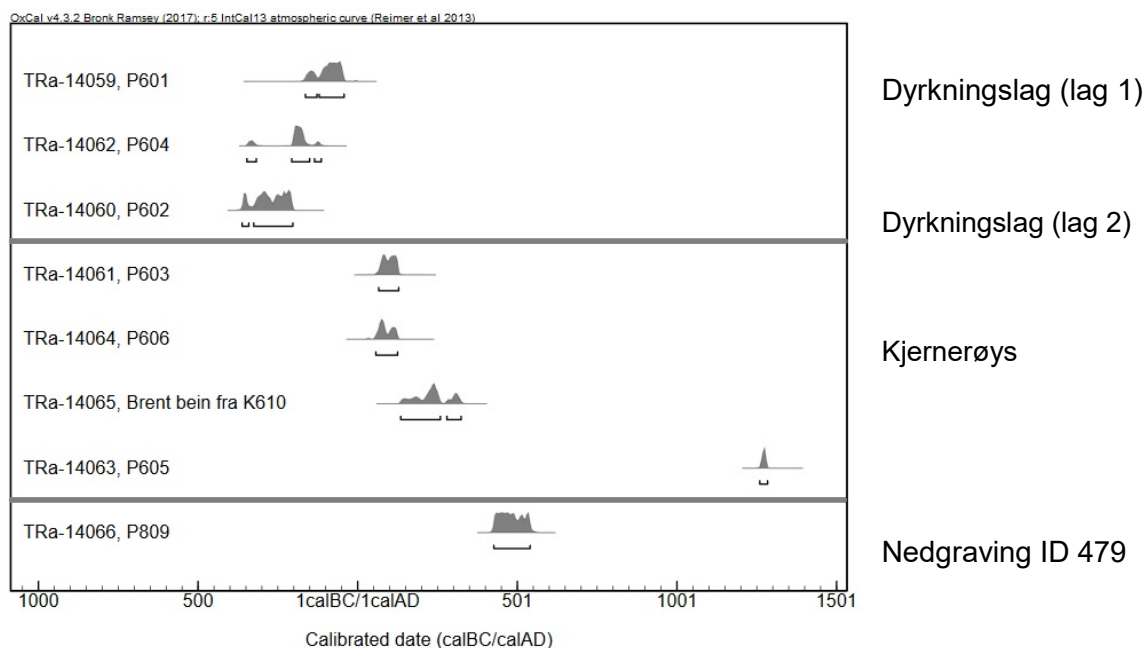
Figur 24. Oversikt over kullprøvene. Foto: Vegar Hyttebakk, NTNU Vitenskapsmuseet. Da62958_041

Tabell 4. Oversikt over dateringsprøvene fra Skårvold.

Kontekst IntrasisID	Beskrivelse	Lab. Ref.	Art	14C-alder	Kalibr. alder	Periode
Gravrøys Pid: 603	Kullprøve tatt i sekundærrøysas nordvestre profil. Fyllmassen bestod av lysebrun sandholdig silt med relativt lite småstein. Den er samlet inn i bunn og kan sannsynlig relateres til primærrøysa.	TRa-14061	Bjørk (<i>Betula</i> sp.) og tofrøbladete planter (dicotyledon)	1905 +/- 14	AD 67 - 129	Eldre romertid

Gravrøys Pid: 606	Kullprøve tatt fra primærrøysas fyllmasse i SØ-lige del. Massen besto av brun sandholdig silt med kull.	TRa-14064	Or (Alnus sp.)	1918 +/- 13	AD 58 - 126	Eldre romertid
Gravrøys Pid: 607-609, 702-704, 730, 743, 746-752	Bein ble samlet inn fra sentrum av røysa. Beinene ble samlet inn som flere funneheter i de nederste 40 cm som ble slått sammen. Ett ubestemt fragment ble datert.	TRa-14065	Brent bein	1792 +/- 21	AD 136 - 325	Romertid
Gravrøys Pid: 605	Kullprøve tatt fra sentrum av sekundærrøysa, relativt høyt opp. Massene består av klebrig mørkebrun silt med kull og noe sand.	TRa-14063	Frø	738 +/- 15	AD 1260 - 1285	Tidlig middelalder
Dyrkingslag 1 Pid: 601	Mulig dyrkingslag av mørkebrun sandholdig silt lag med kull beliggende like under primærrøysa. Prøven er tatt i profil i primærrøysas ytre SSØ-del. Samme lag som Pid:604.	TRa-14059	Or (Alnus sp.)	2073 +/- 16	164 - 43 BC	Førromersk jernalder
Dyrkingslag 1 Pid: 604	Mulig dyrkingslag av mørkebrun sandholdig silt lag med kull beliggende like under primærrøysa. Prøven er tatt fra profil under sekundærrøysas NV-del. Samme lag som Pid:601.	TRa-14062	Kirsebær/Rogn (Prunus/Sorbus sp.), Bjørk (Betula sp.), Or (Alnus sp.)	2144 +/- 14	348 - 115 BC	Førromersk jernalder

Dyrkingslag 2 Pid: 602	Kullprøve fra lag under mulig dyrkingslag under røysa. Laget besto av lysebrun sandholdig silt med kull. Prøven er tatt i profil i primærrøysas ytre SSØ-del.	TRa-14060	Bjørk (<i>Betula</i> sp.) og tofrøbladete planter (dicotyledon)	2213 +/- 15	363 - 204 BC	Førromersk jernalder
Nedgraving Pid: 809	Nedgraving med ukjent funksjon like SV for gravrøysa.	TRa-14066	Or (<i>Alnus</i> sp.), Vier/poppel (<i>Salix/Populus</i> sp.)	1567 +/- 17	AD 427 - 541	Folkevandringstid

Figur 25. Dateringsresultatene fra Skårvold. Bearbeidet i OxCal. Illustrasjon: Grete Irene Solvold, NTNU Vitenskapsmuseet

Dateringsresultatene viser at de to prøvene som er tatt relativt langt nede i kjernerøysa (ID 603 og ID 606) er veldig sammenfallene, og viser en datering til eldre romertid (TRa-14061; calAD 67 - 129 og TRa-14064; calAD 58 - 126). ID 606 kan med sikkerhet knyttes til primærrøysa da den er tatt utenfor sekundærrøysas diameter. ID 603 er plassert innenfor sekundærrøysas diameter, men er tatt nærmere bunn av kjernerøysa (se forøvrig høydedata i vedlegg 3).

Dateringene av trekull fra gravrøysa er noe eldre enn dateringene av det brente beinet som ble analysert (TRa-14065; calAD 136 - 325), som resulterte i en datering til overgangen til og yngre romertid. Datering av bein er sikrere enn trær, da trær kan ha høy egenalder som kan påvirke dateringene. For en trekullprøve har det betydning hvor på stammen prøven kommer fra, da de innerste årringene på store trær kan være dannet mange hundre år før felling og bruken av trematerialet (Gulliksen 1979: 70). Artsbestemmelsen av kullprøvene viser at de består av bjørk, or og tofrøbladete planter. Sammenlignet med for eksempel furu har disse tresortene lav egenalder. Men egenalderen kan uansett være en årsak til de noe eldre dateringene kullprøvene fikk. En annen forklaring kan være at man har flere gravlegginger i gravanlegget,

hvor beinet kommer fra en yngre gravlegging. Dessverre er dette vanskelig å bevise da de brente beina ble slått sammen i etterarbeidsfasen.

Resultatet av analysen til ID 605 fra gravrøysa viste derimot tidlig middelalder (TRa-14063; calAD 1260 - 1285). Prøven ble tatt innenfor omkretsen til sekundærrøysa, og ca. 60 cm fra toppen (se vedlegg 3), i profilen etter fylkeskommunens sjakt. Det er lite sannsynlig at denne dateringen kan relateres til gravanlegget. Dateringen er gjort på et frø, og frøet kan ha havnet i jordmassene på flere måter. En mulighet er som forurensing ved uttaket av prøven. Men funn av ubrente gnagertenner viser at anlegget har vært forstyrret av gnagere, og det er ikke utenkelig at de kunne ha dratt med seg frøet inn i røysmassene.

Prøvene (ID 601 og ID 604) fra det mørkebrune siltlaget under kjernerøysa (lag 1) ble datert til førromersk jernalder (TRa-14059; 164 – 43 calBC og TRa-14062; 348 – 115 calBC). Det underliggende laget (lag 2), som besto av et lysere brunt siltlag, ble ikke overraskende også datert til førromersk jernalder, men hadde et eldre tidsspenn (TRa-14060; 363 – 204 calBC).

Nedgravingen i utkanten av gravhaugen (ID 479) fikk en datering til folkevandringstid (TRa-14066; calAD 427 – 541) og kan derfor ikke knyttes til gravanleggets konstruksjon.

4.3. Naturvitenskapelige prøver

Prøvene fra kjernerøysa (ID 603, ID 605 og ID 606) og en prøve fra lag 1 (ID 604) ble opprinnelig tatt ut som makrofossilprøver, men ble omprioritert til kullprøver i etterarbeidsfasen. Videre ble det tatt inn pollenprøver (ID 599 og ID 600) sammen med kullprøvene fra dyrkingslagene (ID 601 og ID 602), men det ble ikke prioritert å analysere disse.

5. Resultat av undersøkelsene på Skårvold

Tabell 5. Faktaboks for Skårvold

Gravhaug (jordkappe over røys) IntrasisID 399
Høyde: ca. 1,2 m
Lengde: 13,7 m
Bredde: 11 m
Primærrøys IntrasisID 610
Høyde: ca. 0,4 m
Lengde: 9,3 m
Bredde: 9 m
Mulig sekundærrøys
Diameter N-S: 2,3 m
Høyde: ca. 0,5 m
(Total høyde kjernerøys: ca. 0,9 m)

Gravhaugen på Skårvold, AskeladdenID 122084, var tilnærmet oval og målte 13,7 x 11 m, samt var ca. 1,2 m høy. Den inneholdt en kjernerøys som var formet som en sjukantet steinlegning med en forhøyning i sentrum. Steinlegningen hadde en diameter på ca. 9 m og var omtrent 0,4 m høy i omkretsen rundt forhøyningen. Forhøyningen hadde en diameter på 2,3 m og var omtrent 0,5 m høy. Totalt var toppen av kjernerøysa ca. 0,9 m høy.

Det foreligger to mulige scenarier på hvordan røysa kunne ha vært oppbygd. Det første er at primærrøysa, som fremstår som en flat og kantete steinlegning ble bygd først, som et gravminne for en første begravelse. Videre kan sekundærrøysa være bygd på i etterkant, muligens som et gravminne for ytterligere en gravlegging. Det andre scenariet er at det som er blitt omtalt som sekundærrøysa har blitt anlagt først, og hvor den sjukantede steinlegningen har blitt anlagt som en utvidelse av denne. Det at man kunne observere en forskjell i størrelsen på steinene i primærrøysa og sekundærrøysa, kan antyde at det første scenariet er mest sannsynlig. I tillegg kunne man observere antydning til steiner som lå i ring i ytterkant av sekundærrøysa.

Funnene ble gjort ca. 60 cm fra toppen av kjernerøysa, innenfor omkretsen til sekundærrøysa, og helt ned til bunnen. De besto av en usammensatt kam i bein, en beinnål med triangulært hode, dekorerte beinfragmenter og en mengde brente bein av menneske. Dybden tilsvarer at funnene er anlagt i det som er tolket som primærrøysa, men funnene lå spredt.

To kullprøver fra kjernerøysa ble datert til eldre romertid, og et brent bein til overgangen til og yngre romertid. Det er uklart om det kan ha vært flere gravleggelser i røysa, da funnenhetene for de brente beina ble slått sammen i etterarbeidet. Dateringene er likevel så like at man ikke kan regne forskjellen som bevis på ulike gravleggelser. Det er heller ikke mulig å knytte det daterte beinet til sekundærrøysa, for å kunne argumentere for at den er anlagt på et senere tidspunkt.

Under kjernerøysa fantes et dyrkingslag (lag 1), muligens to (lag 2). Begge lagene ble datert til førromersk jernalder, hvor lag 2 var noe eldre enn lag 1. Dateringene stemmer overens med stratigrafien på lokaliteten.

En nedgraving i ytterkant av gravhaugen (ID 479) ble datert til folkevandringstid, og er bevis for senere aktivitet på stedet, men kan sannsynlig ikke knyttes til selve gravminnet.

6. Gjennomføring av utgravingen på Halråen

Som nevnt i kap. 3. ble det mindre tid til å gjennomføre undersøkelsene av kullgropene på Halråen.

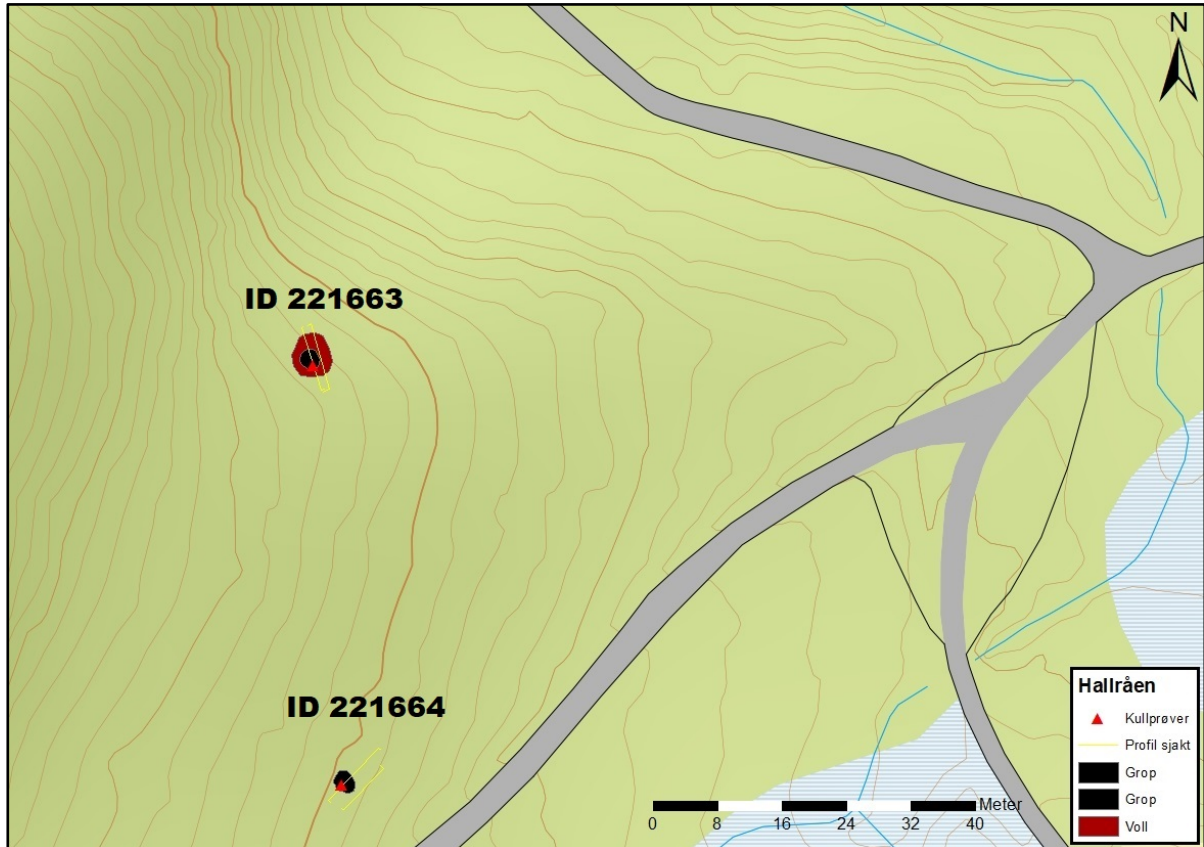
6.1 Beskrivelse av utgravde felt

Kullgrop ID 221664 lå på 200 moh. i et lett SØ-hellende lende, og ID 221663 lå 203 moh. i lett Ø-hellende terreng, omtrent 52 m rett N for foregående kullgrop. Vest for kullgropene blir terrenget brattere, og på SØ-siden finnes et myrområde. Bunnvegetasjonen besto av lyng og toppvegetasjonen besto av plantet gran av relativt ung alder. Man kunne se spor etter tømmerfrakt ca. rett mellom kullgropene i form av traktorspor. Grunnforholdene i området består av morene. I løpet av utgravingen foregikk det nydyrking av myrområdet i Ø.

Ved fylkeskommunens registrering i 2016 ble kullgropene tolket som fangstgroper, men da det ble funnet kull i en av dem ble det foreslått at den ene kunne ha blitt gjenbrukt som kullgrop (Hårstad og Stomsvik 2016). Det viste seg ved den arkeologiske utgravingen i 2018 at begge gropene var kullgroper.

Da kullgropene lå i granskog, måtte skogen ryddes for trær for at undersøkelsen kunne gjennomføres. Ryddingen gikk relativt fort og ble utført av teknisk etat i Midtre-Gauldal kommune.

Da de var antatt å være fangstgroper ble gropene snittet som beskrevet i kap. 2.3.2. Sjakt er merket gul i figur 26.

Figur 26. Kullgrop ID 221663 og ID 221664. Mot nord. Figur: Vegar Hyttebakk, NTNU Vitenskapsmuseet

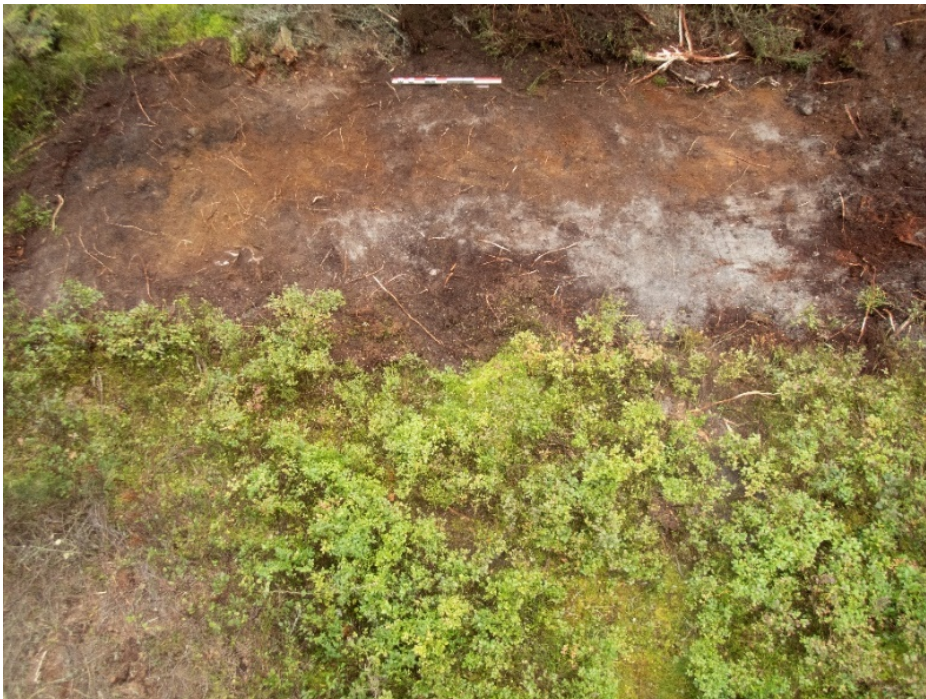
6.1.1. Kullgrop AskeladdenID 221663

Tabell 6. Faktaboks kullgrop ID 221663

Ytre mål:	5,5x4,9 m
Indre mål:	2,6x2,6 m
Dybde:	0,65 m
Datering:	Høymiddelalder
IntrasisID kullgrop med voll:	761
IntrasisID grop:	853
IntrasisID profilsnitt:	868

På overflaten framsto kullgropa som relativt rund (ID 761). Den hadde en voll som var tydelig mot øst, men i vest gikk den nesten jevnt med det opprinnelige terrenget og var derfor vanskelig å se. Ytre mål var 5,5 x 4,9 m. Den indre gropen var bolleformet og hadde en diameter på ca. 2,6 m (ID 853). Dybden ble målt til 0,65 m. På grunn av dårligere GPS signaler inne i skogen, var det vanskelig å måle inn kullgropen.

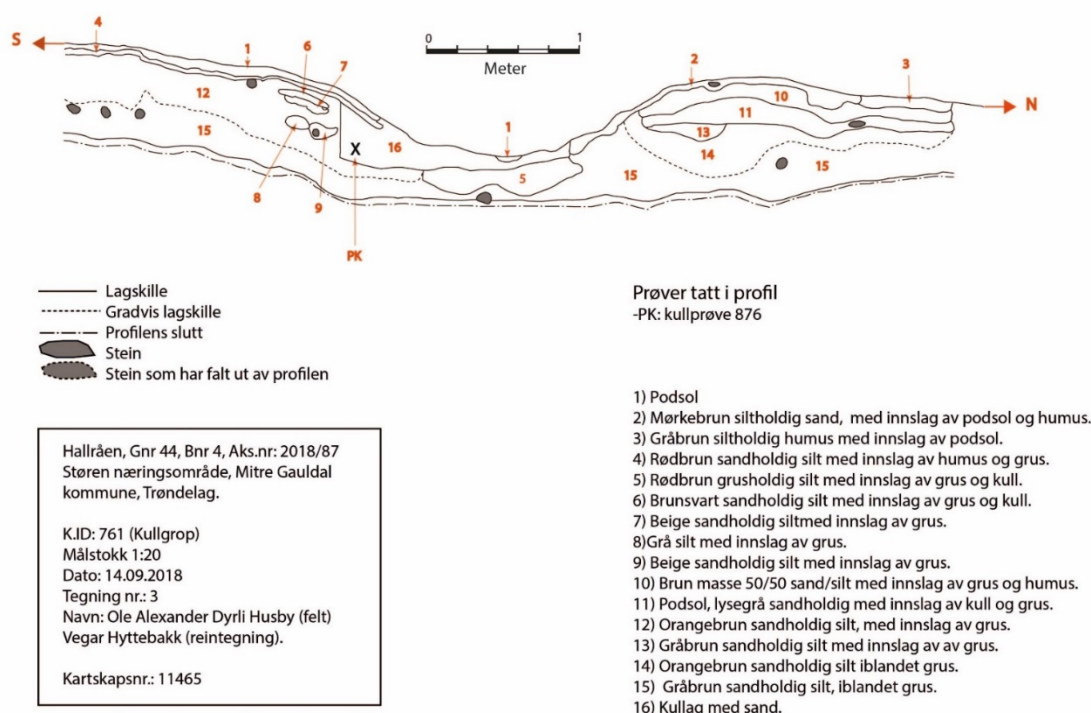
Kullgropens østre del ble avtorvet før man gravde snittet over midten av gropa i en NNV-SSØ gående retning, hvor østre del av gropen ble gravd bort. Figur 27 viser gropen avtorvet, hvor man kan se antydning til den firkantede nedgravingen i det grå utvaskingslaget. Det grå utvaskingslaget er en del av en jordbunnstype kalt podsoljord, som er vanlig å finne i den boreale vegetasjonssonen som finnes i store deler av Norge. Podsoljorden består av et humusdekke på toppen, etterfulgt av et lyst og grått sjikt (bleikjordslag/utvaskingslag) som ligger over et rødbrunt anrikingslag eller utfellingslag. Denne jordbunnstypen oppstår ved at vann som trenger gjennom massene tar med seg ionene fra utvaskingslaget og samler dem i anrikingslaget. Denne prosessen tar veldig mange år, og skjer bare fra en tilnærmet horisontal overflate. Der hvor overflaten har vært vertikal, vil en slik podsoljord ikke vises.

Figur 27. ID 221663
Kullgropen avtorvet i øst. Antydning til den kvadratiske nedgravingen for kullgropen sees i det lysegrå utvaskingslaget

Etter snitting av gropa kan man tydelig se at kullgropa opprinnelig har hatt en firesidet form slik som den framsto etter avtorving. Den har hatt rette sider, vertikale vegger og relativt plan bunn. Innsig av masser fra sidene etter at kullgropen har blitt tatt ut av bruk, er sannsynlig årsaken til at den virket bolleformet på overflaten.

Figur 28 og 29 viser profilsnittet (ID 868) som var lagt over sentrum av gropa. Lag 16 fremstår som en tydelig rettvisklet nedgraving med en fyllmasse av kull og sot iblandet sand. Dette tolkes som rester av milebunnen. Det ble ikke funnet rester av trestokker i milebunnen, men de vertikale sidene og plane bunnen antyder at stokkene har vært stablet horisontalt. Da gropen ble snittet tvers gjennom og ikke skavet av i flere lag, er det vanskelig å være helt sikker på hvilken form milen hadde, men figur 27 viser at den antagelig har vært kvadratisk eller rektangulær. Under milebunnen finnes et lag av dyp rødbrun grusholdig silt med innslag av kull (lag 5). Denne fargen kan ha oppstått ved sterk oppvarming av massene fra kullgropen.

Figur 28. Profiltегning av kullgrope ID 221663. Illustrasjon: Vegar Hyttebakk, NTNU Vitenskapsmuseet. Se vedlegg 4 for større bilde

Figur 29. Ortomosaikk av profilen til kullgrope ID 221663, mot VSV. Foto: Vegar Hyttebakk, NTNU Vitenskapsmuseet. Da62958_126. Se vedlegg 5 for større bilde

Den nordlige delen av profilen (figur 28 og 29) viser to podsoliseringer, som kan sees som to lag av grått utvaskingslag. Den nederste (lag 11) tolkes å være spor etter podsoliseringen fra den opprinnelige markoverflaten da kullgropen ble dannet. Over denne har det blitt lagt masser som sannsynlig er utkast fra gropen da kullgropen ble dannet (lag 10). Dette laget består av samme masser som anrikningslaget under den opprinnelige overflaten (lag 14/15). Lag 10 danner altså vollen til kullgropen. Et slikt utkastlag er mindre synlig i den sørlige siden av vollen, og det kan derfor se ut som om man har kastet opp massene på siden som ligger lavest i terrenget, muligens for å få en relativt plan topp. Det er bare antydning til en yngre podsolisering over utkastmassene i nordre del av profilen, hvor lag 2 inneholder innslag av podsol (utvaskingslag). En av årsakene kan være at noe av laget har blitt fjernet da man torvet av ene halvdel av kullgropa. En annen årsak kan være endrede grunnforhold ved dannelsen av vollen, og forholdene for podsolisering kan ha endret seg, noe kan ha ført til mindre synlig utvaskingslag.

I den sørlige delen av profilen kan man ikke se flere faser med podsolisering like tydelig som i den nordlige delen av profilen. Lag 1 er tolket som utvaskingslaget fra dagens skogbunns-overflate, og man kan se i figur 28 at dette laget ligger over milebunnen (lag 16) som antyder at sidene i gropa har rast inn over den tømte gropen og overflaten har seget inn over gropen. Under lag 1 finnes flere lommer av lysere grå og lys beige sand/silt (lag 7, 8, 9), samt et lag med brunsvart sandholdig silt med innslag av kull (lag 6). Dette kan enten være svake spor etter flere podsoliseringer, eller et tegn på at massene på denne siden er noe omrotet.

I motstående profilsnitt (figur 30) kunne man se to tydelige utvaskingslag under dagens markoverflate, som nesten overlapper hverandre. Det nederste podsolaget skråner ned til ca. 50 cm der podsolaget blir svakere. Dette kan være lag med utkastet masse fra gropen, og kan tyde på at kullgropa har blitt brukt i flere omganger, med nok tid for podsolisering mellom de ulike fasene.

Figur 30. Profilsnittet i motstående del av sjakten viser to podsoliseringer i kullgrop ID 221663. Mot SØ. Foto: Vegar Hyttebakk, NTNU Vitenskapsmuseet. Da62958_099

6.1.2. Kullgrop Askeladden ID 221664

Tabell 7. Faktaboks kullgrop ID 221664

Ytre mål:	-
Indre mål:	2,65x2,6 m
Dybde:	0,7 m
Datering:	Tidlig middelalder
IntrasisID grop:	824
IntrasisID profilsnitt:	844

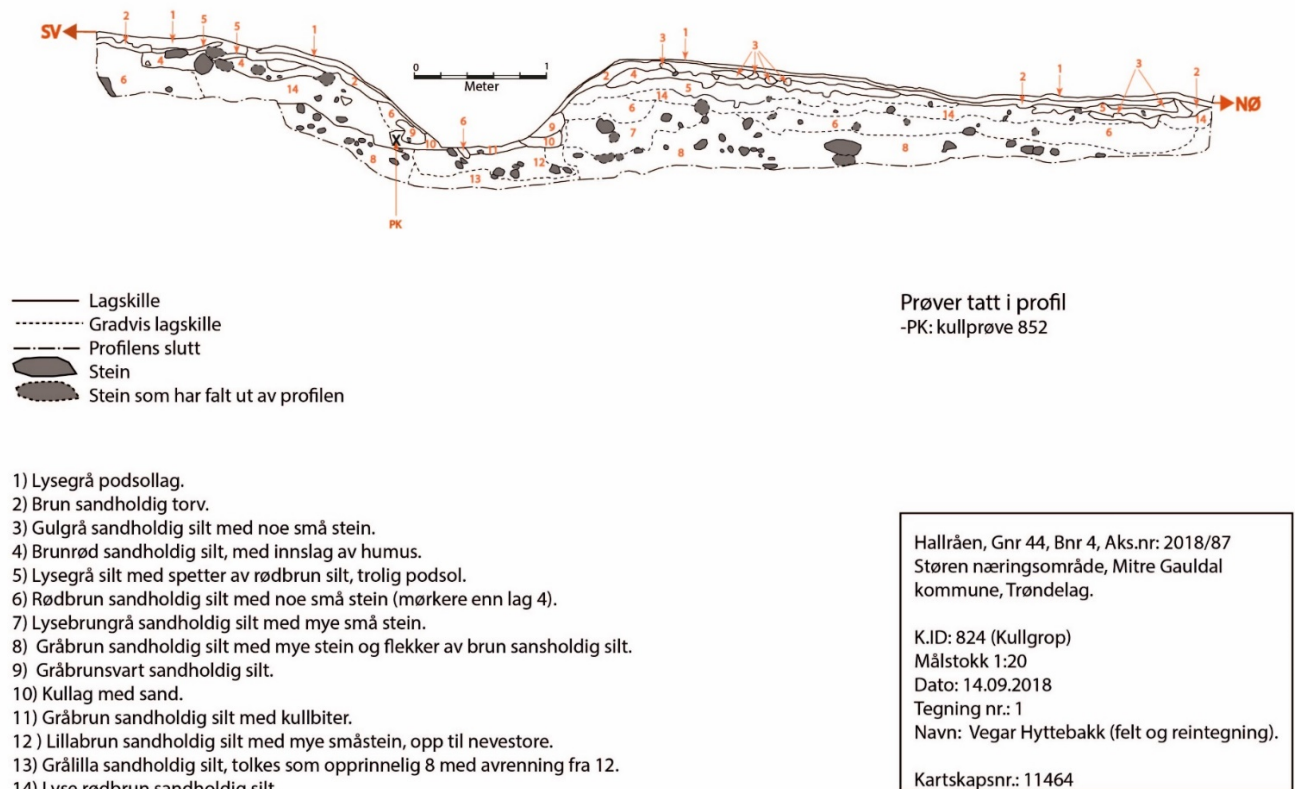
På overflaten framsto kullgropa som relativt sirkulær uten synlig voll (ID 824). Indre mål på gropa var 2,65x2,6 m, og dybde ble målt til ca. 0,7 m. På grunn av dårlige signaler til GPSen var det vanskelig å måle inn kullgropa.

Kullgropen ble snittet i en NØ-SV-gående retning (ID 844), hvor sjakten ble lagt i den SØ-lige halvdel. Før snutting av kullgropa ble torven i SØ halvdel fjernet. På figur 31 kan man se toppen av nedgravingen. Den fremtrer ikke like tydelig firkantet i plan som ID 221663.

Figur 31. ID 221664. Kullgropen med SØ del avtorvet. Oversikts- (venstre) og nærbilde (høyre). Foto: Vegar Hyttebakk, NTNU Vitenskapsmuseet. Da62958_108 og Da62958_109

I profilen (figur 32 og 33) kan man se små rester av det som sannsynlig har vært milebunnen i kullgropa. Dette sees som lag 10 i både SV og NØ del av profilen, og laget består av kull iblandet litt sand. Slik det ser ut til i profilen er kullgropen tømt helt i midten, da dette kullaget er fraværende her, og det foreligger kun rester av milebunnen på sidene. Det midtre laget (lag 11) har en del kullbiter som kan være rester fra kullbrenningen, men da det ser ut til at midten av gropa har hatt et mindre torvdekke, er dette noe usikkert. Under milebunnen foreligger det et lillabrunt sandholdig siltlag med mye småstein (lag 12). Dette bærer preg på at det er påvirket av varmen fra kullgropen, på samme måte som det underliggende laget ved ID 221663.

Figur 32. Profiltegning av kullgrop ID 221664. Illustrasjon: Vegar Hyttebakk, NTNU Vitenskapsmuseet. Se vedlegg 6 for større bilde.

Figur 33. Ortomosaikk av profilen til kullgrop ID 221664, mot NV. Foto: Vegar Hyttebakk, NTNU Vitenskapsmuseet, Da62958_127. Se vedlegg 7 for større bilde.

Det er spor etter to podsoliseringer i profilen (figur 32 og 33). Podsoliseringen fra den opprinnelige overflaten kan ses ved det grå utvaskingslaget ca. 20 cm under overflaten i den NØ del av profilen (lag 5). Dette laget vises godt i den NØ delen, men kun som et par linser i den SV delen av profilen. Lagene 6 og 14 tolkes som anrikningslaget under dette utvaskingslaget, og lag 8 er steril grunn som ikke har blitt anrikt.

I NØ del vitner lagene 2-4 om at massene fra graving av kullgropen har blitt lagt langs kanten. Disse lagene danner ingen typisk voll, men er mer planert utover. Lagene er tykkere i den NØ

delen, og det kan se ut til at man også her har fylt på masser der hvor terrenget var lavest for å planere ut toppen av gropen, slik som ved ID 221663.

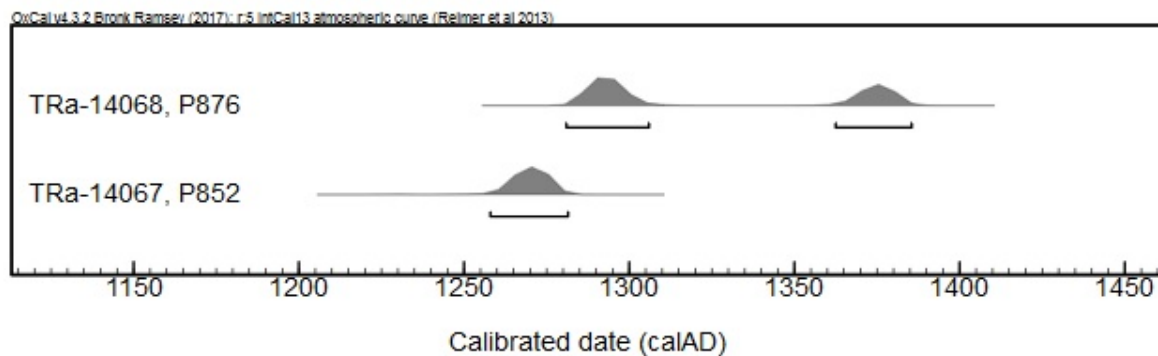
Øverst i profilen ses den siste podsoliseringen som har blitt dannet fra dagens markoverflate (lag 1). Podsolisering skjer, som nevnt tidligere, vanligvis langs en tilnærmet horisontal flate, likevel viser profilen at lag 1 og 2 skråer ned mot gropen. Dette kan tolkes dit at sidene i gropa har kollapset på et tidspunkt etter at podsoliseringen av overflaten har skjedd, og de øvre lagene har så sklidd ned mot sentrum av gropa.

Det er lite rester av det som tolkes som milebunnen (lag 10) i kullgropen, men de små restene antyder likevel at kullgropen har vært plan i bunn og at den sannsynlig hadde vertikale vegger. Da også denne kullgropen ble snittet uten å skave av flere lag, er det vanskelig å si om den har vært kvadratisk eller rektangulær. Det ble ikke funnet rester av kullveden i milebunnen, men det er sannsynlig at den ble stablet horisontalt.

7. Funnmateriale på Halråen

Potensialet for funn på de to lokalitetene var veldig forskjellig. I gravkontekster kan man finne mye gjenstander hvis forholdene ligger til rette for det. Kullgroper er veldig beskjedne i forhold til funn, men har til gjengjeld rimelig sikkert dateringsmateriale. På Halråen ble det ikke gjort noen gjenstandsfunn.

7.1. Dateringer

Figur 34. Dateringsresultatene fra Halråen. Bearbeidet i OxCal. Illustrasjon: Grete Irene Solvold, NTNU Vitenskapsmuseet

Det ble foretatt en ¹⁴C-datering av kull fra milebunnen på kullgrop ID 221663 (PK i profiltegning, figur 28) som resulterte i en datering til høymiddelalderen (TRa-14068; calAD 1281-1385). Det er 95,4 % sannsynlig at dateringen ligger innenfor denne relativt lange tidsperioden. Som figur 34 og dateringsrapport (vedlegg 8) viser kan det spesifiseres med 42,7 % sannsynlighet for at dateringen er innenfor perioden calAD 1286 – 1299, og 25,5 % sannsynlighet for at den ligger mellom calAD 1370 -1380.

Dateringen ble gjort på små grener av tofrøbladete planter (dicotyledon), som kan være alt fra ulike blomster til ulike løvtrær (blant annet lønn, bøk, vier og bjørk). Tofrøbladete planter har en kort levetid, og gir derfor en mer nøyaktig datering enn trær med lang levetid (f.eks. eik og furu). Da prøven ikke er bestemt nærmere til art, er det vanskelig å si om prøven er fra treverk som intensjonelt er lagt i gropa for å forkulles. Uansett om prøven er fra en busk eller et tre, så har grenen havnet i kullgropen og blitt forkullet ved siste brenning. Så dateringen av prøven er rimelig sikker, men prøven kan ikke fortelle nærmere om hva slags treslag man har benyttet for å lage trekull i kullgropen.

Fra kullgrop ID 221664 ble en kullprøve (PK i profiltegning, figur 32) tatt fra SV profil av milebunnen (lag 10). Den ble også datert til høymiddelalderen (TRa-14067; calAD 1258 - 1281). Dateringen ble gjort på furu som har høy egenalder, noe som kan gjøre dateringen noe usikker og kan være noe eldre enn den egentlig er. Treartsbestemmelsen av prøven viser at man har i hvert fall benyttet furu ved tilvirkning av trekull i denne gropa, men kun en prøve er ikke nok til å fortelle om man har foretrukket furu til trekullved.

7.2. Naturvitenskapelige prøver

Det ble tatt ut to pollenprøver (ID 877 og ID 878) fra kullgrop ID 221663, og en pollenprøve (ID 879) fra kullgrop ID 221664. Alle prøvene ble i etterarbeidet ansett å ha for dårlig kontekst. En analyse av prøvene ble derfor nedprioritert, og prøvene kassert.

8. Resultat av undersøkelsene på Halråen

Undersøkelsen av kullgropene på Halråen viste at begge gropene sannsynlig hadde en plan milebunn med rette vertikale vegger. Den ene gropen (ID 221663) hadde en tydelig voll i øst, mens den andre (ID 221664) manglet voll. Derimot viste begge undersøkelsene at man har lagt jordmasser opp langs den laveste siden for å jevne ut toppen av gropa. I størrelse var begge gropene lik, med et indre mål på ca. 2,6x2,6 m. Det fantes ikke spor etter flere bruksfaser i hovedprofilen til gropene. Men da milebunnene kan ha vært tømt helt for å starte en ny kullproduksjon, kan det være vanskelig å oppdage fasene. Den motstående profilen i sjakten som snittet ID 221663 viste derimot flere podsoliseringer, som kan antyde at gropen likevel kan ha vært brukt flere ganger.

Begge kullgropene ble datert til høymiddelalderen, som er innenfor hovedperioden for kullproduksjon i grop i Norge (ca. AD 900 – 1350; Jacobsen og Follum 1997: 149). Både dateringene og det man vet om konstruksjonen antyder at bruken av kullgropene var relativt samtidige og at det kanskje har vært de samme folkene som har stått for kullproduksjon i disse gropene.

9. Litteratur

Auset, H. 2017: *Arkeologisk rapport i forbindelse med supplerende registreringsundersøkelse i områder unntatt rettsvirkning, reguleringsplan for Støren næringsområde i Midtre Gauldal kommune. Maskinell søkesjakt og undersøkelse av mulig gravminne.* Sør-Trøndelag fylkeskommune.

Berge, R. 2009: Archaeological Discoveries of Charcoal Pits in the close Hinterland of Medieval Trondheim. Perspectives on Charcoal Production in Central Norway before and after the turn of the 1st Millennium AD. I Brattli, T (red): *VITARK 7 - The 58th International Sachsen-symposium. 1-5 September 2007.* Trondheim, s 110-133.

Berge, R., Solvold, G. I. og E. G. Ellingsen 2020: *NTNU Vitenskapsmuseet arkeologisk rapport 2020:2. Undersøkelse av kullgroper på Ørstad, Oppdal 2015.*

Gulliksen, S. 1979: *Hvor nøyaktig er 14C-metoden?* I Nydal, R., Westin, S., Hafsten, U. og S. Gulliksen (red): *Fortiden i søkelyset. 14C datering gjennom 25 år.* Laboratoriet for Radiologisk Datering. Strindheim trykkeri, Trondheim, s. 69-80.

Henriksen, M. M. 2017: *Foreløpig prosjektplan for arkeologisk utgravning. Søknad om dispensasjon fra kml § 8.4. reguleringsplan for Støren næringsområde, Midtre Gauldal, Sør-Trøndelag.* NTNU Vitenskapsmuseet, Institutt for arkeologi og historie.

Hårstad, S. og Stomsvik, K. H. 2016: *Arkeologisk registrering i forbindelse med forslag til reguleringsplan for Haukdalsmyra næringsområde, Midtre Gauldal kommune.* Sør-Trøndelag fylkeskommune.

Jacobsen, H. og Follum, J. R. 1997: *Kulturminner og skogbruk.* Skogbrukets kursinstitutt, Biri.

Johansen, T. 2012: *Trekk av eldre jernalders døde kult i Trøndelag.* I G. Grønnesby (red.): *Graver i veien. Arkeologiske undersøkelser E6 Steinkjer.* VITARK 8. s. 48-73.

Normann, S. og Henriksen, M. M. 2017: *Prosjektplan for arkeologisk utgravning. Søknad om dispensasjon fra kml § 8.4. reguleringsplan for Støren næringsområde, Midtre Gauldal, Sør-Trøndelag.* NTNU Vitenskapsmuseet, Institutt for arkeologi og historie.

Rundberget, B. (red.) 2007: *Jernvinna i Gråfjellområdet. Gråfjellprosjektet. Bind 1.* Varia 63. Kulturhistorisk museum Fornminneseksjonen, Universitetet i Oslo.

Rygh, K. 1880: *Faste fornlevninger og oldsagsfund i søndre Throndhjems amt.* Særavtryk af det kgl. Norske Vidsk. Selsk. Skrifter (1979). Throndhjem.

Vedlegg

Vedlegg 1 Fotoliste Skårvold og Halråen

Vedlegg 2 Funnliste Skårvold

Vedlegg 3 Høydedata på prøver og funnenheter på Skårvold

Vedlegg 4. Profiltegning av kullgrop ID 221663

Vedlegg 5. Ortomosaikk av profil, kullgrop ID 221663

Vedlegg 6. Profiltegning av kullgrop ID 221664

Vedlegg 7. Ortomosaikk av profil, kullgrop ID 221664

Vedlegg 8. Dateringsrapport

Vedlegg 1 Fotoliste

Filnavn	Motiv	Struktur/ objektnr	Sett mot	Lokalitet ID	Fotograf	Opptaksdato
Da62958_001.tif	Arbeidsbilde. Ole Alexander Dyrli Husby metallsøker før avtorving.	399	Nord	122084	Vegar Hyttebakk	22.08.2018
Da62958_002.tif	Profil. Gravhaugen, før avtorving.	399	nordøst	122084	Vegar Hyttebakk	21.08.2018
Da62958_003.tif	Profil. Gravhaugen, før avtorving.	399	nordøst	122084	Vegar Hyttebakk	21.08.2018
Da62958_004.tif	Profil. Gravhaugen, før avtorving.	399	nordøst	122084	Vegar Hyttebakk	21.08.2018
Da62958_005.tif	Arbeidsbilde. Metallsøking og rensking. Eivind M. F. Krag i svart, Ole A. D. Husby i signal.	610	vest	122084	Vegar Hyttebakk	24.08.2018
Da62958_006.tif	Arbeidsbilde. Rensking av røys. Eivind M. F. Krag i svart, Ole A. D. Husby i signal.	610	Nord	122084	Vegar Hyttebakk	24.08.2018
Da62958_007.tif	Arbeidsbilde. Rensking av røys. Eivind M. F. Krag i svart, Ole A. D. Husby i signal.	610	Nord	122084	Vegar Hyttebakk	24.08.2018
Da62958_008.tif	Arbeidsbilde. Ole Alexander Dyrli Husby rensker nordsiden av røysa.	610	øst	122084	Vegar Hyttebakk	24.08.2018
Da62958_009.tif	Arbeidsbilde. Eivind Magnus Færøy Krag rensker toppen av røysa.	610	sørøst	122084	Vegar Hyttebakk	24.08.2018
Da62958_010.tif	Oversiktsbilde. Støren kirke på venstre side. Størvold gård i forgrunnen på høyre side	399	nord	122084	Vegar Hyttebakk	24.08.2018
Da62958_011.tif	Arbeidsbilde. Eivind M. F. Krag ser etter farge nyanser i massen. Ole A. D. Husby rensker toppen.	610	nord	122084	Vegar Hyttebakk	24.08.2018
Da62958_012.tif	Mulig nedgraving i sentrum av røysa. Ble ikke innmålt. Nærbilde.	610	øst	122084	Vegar Hyttebakk	05.09.2018
Da62958_013.tif	Mulig nedgraving i sentrum av røysa. Ble ikke innmålt. Nærbilde.	610	øst	122084	Vegar Hyttebakk	05.09.2018
Da62958_014.tif	Arbeidsbilde. Uttak av steiner. Ole Alexander Dyrli Husby fremst, Eivind Magnus Færøy Krag bak.	610	vest	122084	Vegar Hyttebakk	06.09.2018
Da62958_015.tif	In situ-bilde. Toppen av ei hårnål av bein T28018-3. Nordpil og målestokk.	751	sør	122084	Eivind Magnus Færøy Krag	06.09.2018

Da62958_016.tif	In situ-bilde. Toppen av ei hårnål av beinT28018-3. Nordpil og målestokk.	751	sørøst	122084	Eivind Magnus Færøy Krag	06.09.2018
Da62958_017.tif	In situ-bilde. Toppen av ei hårnål av beinT28018-3. Målestokk.	751	sørøst	122084	Eivind Magnus Færøy Krag	06.09.2018
Da62958_018.tif	In situ-bilde. Toppen av ei hårnål av bein T28018-3.	751	sørøst	122084	Eivind Magnus Færøy Krag	06.09.2018
Da62958_019.tif	In situ-bilde. Bunnan av ei hårnål av bein T28018-3. Nordpil og målestokk.	752	sør	122084	Eivind Magnus Færøy Krag	06.09.2018
Da62958_020.tif	In situ-bilde. Bunnan av ei hårnål av bein T28018-3. Målestokk.	752	sør	122084	Eivind Magnus Færøy Krag	06.09.2018
Da62958_021.tif	Oversiktsbilder. Haugen er gjerdet inn. Nygården i bakgrunnen med stor blank silo.	399	vest	122084	Vegar Hyttebakk	21.08.2018
Da62958_022.tif	Fra teltplass mot Støren sentrum. Størvold gård i forgrunnen.	399	nord	122084	Vegar Hyttebakk	21.08.2018
Da62958_023.tif	Fra teltplass mot Frøset gård.	399	nordøst	122084	Vegar Hyttebakk	21.08.2018
Da62958_024.tif	Fra teltplass mot Nordstuu.	399	øst	122084	Vegar Hyttebakk	21.08.2018
Da62958_025.tif	Fra teltplass. Adkomstveien inn mot feltet.	399	sørøst	122084	Vegar Hyttebakk	21.08.2018
Da62958_026.tif	Fra teltplass. Lia i bakgrunnen. Noen kantete steiner i bakken. Steinene er lik de i gravrøysa.	399	sør	122084	Vegar Hyttebakk	21.08.2018
Da62958_027.tif	Fra teltplass mot dalen oppover langs elva Sokna.	399	sørvest	122084	Vegar Hyttebakk	21.08.2018
Da62958_028.tif	Fra gravhaug mot Støren kirke og nedover Gauldalen.	399	nord	122084	Vegar Hyttebakk	21.08.2018
Da62958_029.tif	Gravhaugen før oppstart. Gjerde i rundt.	399	nord	122084	Vegar Hyttebakk	21.08.2018
Da62958_030.tif	Teltplass. Ole Alexander Dyrli Høyby til venstre, Eivind Magnus Færøy Krag til høyre.	399	øst	122084	Vegar Hyttebakk	21.08.2018
Da62958_031.tif	Gravhaugen før oppstart. Gjerde i rundt. Jordbor viser østre kant av gravhaugen.	399	nordøst	122084	Vegar Hyttebakk	21.08.2018
Da62958_032.tif	Gravhaugens vestsida. Bratt ned mot vest og nord. Kanten av haugen kan skimtes.	399	nord	122084	Vegar Hyttebakk	21.08.2018

Da62958_033.tif	Nordsiden av gravhaugen. Bratt terreng. Vanskelig å se hvor gravhaugen begynner.	399	sørøst	122084	Vegar Hyttebakk	21.08.2018
Da62958_034.tif	Fra gravhaugen mot dalen oppover sokna.	399	sørvest	122084	Vegar Hyttebakk	21.08.2018
Da62958_035.tif	Fylkessjakt. Kan se hvor omtrent gravhaugen har vært.	399	sørvest	122084	Vegar Hyttebakk	21.08.2018
Da62958_036.tif	Gravemaskinfører med maskin.	610	nordøst	122084	Vegar Hyttebakk	24.08.2018
Da62958_037.tif	Oversiktsbilde. Kommet noe ned på kjernerøysa. Før uttak av steiner.	610	nord	122084	Vegar Hyttebakk	24.08.2018
Da62958_038.tif	Oversiktsbilde. Kjernerøysa ser ut til å være mer kantete enn rund på den NV del.	610	sørøst	122084	Vegar Hyttebakk	24.08.2018
Da62958_039.tif	Kullflekker kommer frem. Massen i haugen er mer feit enn utenfor. Den NØ del av haugen ses.	610	sørøst	122084	Vegar Hyttebakk	24.08.2018
Da62958_040.tif	Oversiktsbilde. Kjernerøysa begynner å komme frem.	610	vest	122084	Vegar Hyttebakk	24.08.2018
Da62958_041.tif	Uttak av prøver. Oversikt	610	nordøst	122084	Vegar Hyttebakk	28.08.2018
Da62958_042.tif	Uttak av prøver. Kullprøver 601 og 602. Pollenprøver 599 og 600.	610	nordøst	122084	Vegar Hyttebakk	28.08.2018
Da62958_043.tif	Uttak av makrofossil prøver. 606.	610	nordøst	122084	Vegar Hyttebakk	28.08.2018
Da62958_044.tif	Uttak av makrofossil prøver. 605.	610	nordøst	122084	Vegar Hyttebakk	28.08.2018
Da62958_045.tif	Uttak av makrofossil prøver. 603 og 604.	610	nordøst	122084	Vegar Hyttebakk	28.08.2018
Da62958_046.tif	Mulig kammer i røys. 1-3	610	sørvest	122084	Vegar Hyttebakk	03.09.2018
Da62958_047.tif	Plan. Mulig kammer. 2-3	610	sørvest	122084	Vegar Hyttebakk	03.09.2018
Da62958_048.tif	Plan. Mulig kammer. 3-3	610	sørvest	122084	Vegar Hyttebakk	04.09.2018
Da62958_049.tif	Plan. Mulig kammer. 3-3	610	nordøst	122084	Vegar Hyttebakk	04.09.2018
Da62958_050.tif	Profil. Mulig kammer. 3-3	610	nordøst	122084	Vegar Hyttebakk	04.09.2018
Da62958_051.tif	Plan. Mulig nedgravning av 513.	513	sør	122084	Eivind Magnus Færøy Krag	06.09.2018
Da62958_052.tif	Oversiktsbilde. Slik ble gravhaugen forlatt.	399	nord	122084	Vegar Hyttebakk	12.09.2018
Da62958_053.tif	Forlate område. Gjennfylling av prøvestikk.	791	øst	122084	Vegar Hyttebakk	12.09.2018
Da62958_054.tif	Forlate område. Gjennfylling av prøvestikk.	735	sør	122084	Vegar Hyttebakk	12.09.2018
Da62958_055.tif	Forlate område. Gjennfylling av prøvestikk.	795	nordøst	122084	Vegar Hyttebakk	12.09.2018

Da62958_056.tif	Planbilde. Ytterkanten og kjernen igjen av røysa.	610	nord	122084	Vegar Hyttebakk	05.09.2018
Da62958_057.tif	Oversiktsbilde av røysa med Støren kirke i bakgrunnen. Ytterkanten og kjernen igjen av røysa.	610	nord	122084	Vegar Hyttebakk	05.09.2018
Da62958_058.tif	Plan. Nedgraving 479.	479	vest	122084	Eivind Magnus Færøy Krag	06.09.2018
Da62958_059.tif	Arbeidsbilde. Ole Alexander Dyrli Husby krafser bort det siste laget som er relativt mørkt.	610	nordvest	122084	Vegar Hyttebakk	11.09.2018
Da62958_060.tif	Profil. Trolig lagrest 513.	513	sør	122084	Vegar Hyttebakk	11.09.2018
Da62958_061.tif	Prøvestikk. Viser massen. Sot/kullag ses.	791	nordøst	122084	Vegar Hyttebakk	07.09.2018
Da62958_062.tif	Prøvestikk. Viser massen og mulige dyreganger. Sot/kullag ses.	731	nordøst	122084	Vegar Hyttebakk	07.09.2018
Da62958_063.tif	Prøvestikk. Viser massen. Sot/kullag ses.	735	nordvest	122084	Vegar Hyttebakk	07.09.2018
Da62958_064.tif	Prøvestikk. Viser massen og mulig nedgraving. Sot/kullag ses.	735	nordøst	122084	Vegar Hyttebakk	07.09.2018
Da62958_065.tif	Prøvestikk. Viser massen med kull. Ser spor etter påle.	795	nordøst	122084	Vegar Hyttebakk	07.09.2018
Da62958_066.tif	Profil. Avskrevet stolpehull.	797	sør	122084	Ole Alexander Dyrli Husby	12.09.2018
Da62958_067.tif	Profil. Avskrevet stolpehull.	808	sør	122084	Ole Alexander Dyrli Husby	12.09.2018
Da62958_068.tif	Forlate område. Telt tatt ned, område ryddet og bare få ting gjenstår å pakke i bil.	399	sørøst	122084	Vegar Hyttebakk	12.09.2018
Da62958_069.tif	Oversiktsbilde. Etter at røysa er tatt bort, svarte laget under røysa ses.	399	nord	122084	Vegar Hyttebakk	07.09.2018
Da62958_070.tif	Planbilde. Etter at røysa er tatt bort.	610	nord	122084	Vegar Hyttebakk	07.09.2018
Da62958_071.tif	Profil. Nedgraving. Kullprøva ble tatt i høyre del av strukturen.	479	nordvest	122084	Vegar Hyttebakk	07.09.2018
Da62958_072.tif	Profil. Nedgraving. Kullprøva ble tatt i høyre del av strukturen.	479	nordvest	122084	Vegar Hyttebakk	07.09.2018
Da62958_073.tif	Jerngjenstand funnet under gravrøys 610. Kassert.	796		122084	Vegar Hyttebakk	16.04.2019

Da62958_074.tif	Jerngjenstand funnet under gravrøys 610. Kassert.	796		122084	Vegar Hyttebakk	16.04.2019
Da62958_075.tif	Jerngjenstand funnet under gravrøys 610. Kassert.	796		122084	Vegar Hyttebakk	16.04.2019
Da62958_076.tif	Jerngjenstand funnet under gravrøys 610. Kassert.	796		122084	Vegar Hyttebakk	16.04.2019
Da62958_077.tif	Jerngjenstand funnet under gravrøys 610. Kassert.	796		122084	Vegar Hyttebakk	16.04.2019
Da62958_078.tif	Jerngjenstand funnet under gravrøys 610. Kassert.	796		122084	Vegar Hyttebakk	16.04.2019
Da62958_079.tif	Jerngjenstand funnet under gravrøys 610. Kassert.	796		122084	Vegar Hyttebakk	16.04.2019
Da62958_080.tif	Profil. Oversikt. Etter å ha kommet ned på røysa.	610	nordøst	122084	Vegar Hyttebakk	28.08.2018
Da62958_081.tif	Profil. Fra høyre til venstre. Etter å ha kommet ned på røysa.	610	nordøst	122084	Vegar Hyttebakk	28.08.2018
Da62958_082.tif	Profil. Fra høyre til venstre. Etter å ha kommet ned på røysa.	610	nordøst	122084	Vegar Hyttebakk	28.08.2018
Da62958_083.tif	Profil. Fra høyre til venstre. Etter å ha kommet ned på røysa.	610	nordøst	122084	Vegar Hyttebakk	28.08.2018
Da62958_084.tif	Profil. Fra høyre til venstre. Etter å ha kommet ned på røysa.	610	nordøst	122084	Vegar Hyttebakk	28.08.2018
Da62958_085.tif	Profil. Fra høyre til venstre. Etter å ha kommet ned på røysa.	610	nordøst	122084	Vegar Hyttebakk	28.08.2018
Da62958_086.tif	Profil. Fra høyre til venstre. Etter å ha kommet ned på røysa.	610	nordøst	122084	Vegar Hyttebakk	28.08.2018
Da62958_087.tif	Profil. Fra høyre til venstre. Etter å ha kommet ned på røysa.	610	nordøst	122084	Vegar Hyttebakk	28.08.2018
Da62958_088.tif	Profil. Fra høyre til venstre. Etter å ha kommet ned på røysa.	610	nordøst	122084	Vegar Hyttebakk	28.08.2018
Da62958_089.tif	Jerngjenstand funnet under gravrøys 610. Kassert.	610		122084	Åge Hojem	10.04.2019
Da62958_090.tif	Brente menneskebein (T28018-5) funnet i sentrum av kjernerøysa.	610		122084	Åge Hojem	10.04.2019
Da62958_091.tif	Usammensatt beinkam med dekor (T28018-1).	610		122084	Åge Hojem	10.04.2019
Da62958_092.tif	To brente bein fragmenter som er bearbeidet (T28018-2).	610		122084	Åge Hojem	10.04.2019
Da62958_093.tif	Topp og bunn av hårnål (T28018-3)	610		122084	Åge Hojem	10.04.2019
Da62958_094.tif	Framsida av trolig draktpryd av bein med fire hull (T28018-4).	610		122084	Åge Hojem	10.04.2019

Da62958_095.tif	Bakside av trolig draktpryd av bein med fire hull (T28018-4).	610		122084	Age Hojem	10.04.2019
Da62958_096.tif	Røntgenfotograferte jerngjenstand ID796 , funnet under gravhaug med kjerneøys. Kassert.	399		122084	Thora Gerner Nyborg	30.10.2018
Da62958_097.tif	Profil. Motstående profil ift hovedprofil.	761	sørøst	221663, 221664	Vegar Hyttebakk	14.09.2018
Da62958_098.tif	Profil. Motstående profil ift hovedprofil.	761	sørøst	221663, 221664	Vegar Hyttebakk	14.09.2018
Da62958_099.tif	Profil. Motstående profil ift hovedprofil.	761	sørøst	221663, 221664	Vegar Hyttebakk	14.09.2018
Da62958_100.tif	Profil. Motstående profil ift hovedprofil.	761	sørøst	221663, 221664	Vegar Hyttebakk	14.09.2018
Da62958_101.tif	Profil. Motstående profil ift hovedprofil.	761	sørøst	221663, 221664	Vegar Hyttebakk	14.09.2018
Da62958_102.tif	Profil. Motstående profil ift hovedprofil.	761	sørøst	221663, 221664	Vegar Hyttebakk	14.09.2018
Da62958_103.tif	Før avtorving. Målstokk.	824	vest	221663, 221664	Vegar Hyttebakk	06.09.2018
Da62958_104.tif	Før avtorving. Målstokk.	824	øst	221663, 221664	Vegar Hyttebakk	06.09.2018
Da62958_105.tif	Etter hugging og før avtorving.	824	nordøst	221663, 221664	Vegar Hyttebakk	10.09.2018
Da62958_106.tif	Etter hugging og før avtorving.	824	sørvest	221663, 221664	Vegar Hyttebakk	10.09.2018
Da62958_107.tif	Arbeidsbilde. Ole og maskinfører.	824	vest	221663, 221664	Vegar Hyttebakk	10.09.2018
Da62958_108.tif	Avtorving av sørøstre del. Med målestokk.	824	sørøst	221663, 221664	Vegar Hyttebakk	10.09.2018
Da62958_109.tif	Plan. Avtorving av sørøstre del. Med målestokk.	824	sørøst	221663, 221664	Vegar Hyttebakk	10.09.2018
Da62958_110.tif	Plan. Avtorving av nordvest del. Med målestokk.	824	nordvest	221663, 221664	Vegar Hyttebakk	10.09.2018
Da62958_111.tif	Før avtorving. Like før gravemaskina begynner å grave.	761	sørøst	221663, 221664	Vegar Hyttebakk	10.09.2018
Da62958_112.tif	Planbilde. Med målstokk.	761	nord	221663, 221664	Vegar Hyttebakk	10.09.2018
Da62958_113.tif	Avtorving av østre del.	761	øst	221663, 221664	Vegar Hyttebakk	10.09.2018
Da62958_114.tif	Arbeidsbilde. Begynte å grave	761	sørvest	221663, 221664	Vegar Hyttebakk	10.09.2018
Da62958_115.tif	Plan/oversikt. Etter sjakting.	824	nord	221663, 221664	Vegar Hyttebakk	11.09.2018
Da62958_116.tif	Profil. Grov profil/bilder. Fra høyre til venstre.	824	nordvest	221663, 221664	Vegar Hyttebakk	13.09.2018
Da62958_117.tif	Profil. Grov profil/bilder. Fra høyre til venstre.	824	nordvest	221663, 221664	Vegar Hyttebakk	13.09.2018
Da62958_118.tif	Profil. Grov profil/bilder. Fra høyre til venstre.	824	nordvest	221663, 221664	Vegar Hyttebakk	13.09.2018
Da62958_119.tif	Profil. Grov profil/bilder. Fra høyre til venstre.	824	nordvest	221663, 221664	Vegar Hyttebakk	13.09.2018
Da62958_120.tif	Profil. Grov profil/bilder. Fra høyre til venstre.	824	nordvest	221663, 221664	Vegar Hyttebakk	13.09.2018
Da62958_121.tif	Prøvetaking	824	nordvest	221663, 221664	Vegar Hyttebakk	14.09.2018

Da62958_122.tif	Plan. Etter ferdig profil.	824	nordvest	221663, 221664	Vegar Hyttebakk	14.09.2018
Da62958_123.tif	Planbilde. Etter avtorving og ferdig snitting. Med målstokk.	761	vest	221663, 221664	Vegar Hyttebakk	14.09.2018
Da62958_124.tif	Planbilde. Etter avtorving og ferdig snitting. Med målstokk.	761	øst	221663, 221664	Vegar Hyttebakk	14.09.2018
Da62958_125.tif	Profil. Motstående profi.	824	sørøst	221663, 221664	Vegar Hyttebakk	13.09.2018
Da62958_126.tif	Profil. Hoved profil.	761	vestsørvest	221663, 221664	Vegar Hyttebakk	13.09.2018
Da62958_127.tif	Profil. Hoved profil.	824	nordvest	221663, 221664	Vegar Hyttebakk	13.09.2018
Da62958_128.tif	Ortofoto. Gravhaugen etter avtorving.	399		122084	Vegar Hyttebakk	22.08.2018
Da62958_129.tif	Ortofoto. Gravhaugen. Mekanisk lag 2 etter avtorvinga.	399		122084	Vegar Hyttebakk	23.08.2018
Da62958_130.tif	Ortofoto. Gravhaugen. Mekanisk lag 3 etter avtorvinga. Steinene i røysa begynner å ses.	399		122084	Vegar Hyttebakk	24.08.2018
Da62958_131.tif	Ortofoto. Ytterkanten, kjærnen og noen av de største steinene igjen.	610		122084	Vegar Hyttebakk	04.09.2018
Da62958_132.tif	Ortofoto. Ytterkanten og kjærnen igjen.	610		122084	Vegar Hyttebakk	05.09.2018
Da62958_133.tif	Ortofoto. Under gravanlegget.	399		122084	Vegar Hyttebakk	07.09.2018
Da62958_134.tif	Ortofoto. Under det svarte laget som lå under gravanlegget.	399		122084	Vegar Hyttebakk	12.09.2018
Da62958_135.tif	Gravrøys renset fram med fylkes sjakt som snitter røysa.			122084	Geir Grønnesby	29.08.2018
Da62958_136.tif	Gravrøys renset fram med fylkes sjakt som snitter røysa.			122084	Geir Grønnesby	29.08.2018
Da62958_137.tif	Gravrøys renset fram med fylkes sjakt som snitter røysa. Ole Alexander Dyrli Høyby og Eivind Magnus Færøy Krag i bakgrunnen.			122084	Geir Grønnesby	29.08.2018
Da62958_138.tif	Gravrøys renset fram med fylkes sjakt som snitter røysa.			122084	Geir Grønnesby	29.08.2018
Da62958_139.tif	Gravrøys renset fram med fylkes sjakt som snitter røysa. Eivind M. F. Krag måler inn.			122084	Geir Grønnesby	29.08.2018
Da62958_140.tif	Gravrøys renset fram. Profilen til fylkets sjakt.			122084	Geir Grønnesby	29.08.2018
Da62958_141.tif	Gravrøys renset fram. Profilen til fylkets sjakt.			122084	Geir Grønnesby	29.08.2018
Da62958_142.tif	Gravrøys renset fram med fylkes sjakt som snitter røysa.			122084	Geir Grønnesby	29.08.2018
Da62958_143.tif	Gravrøys renset fram med fylkes sjakt som snitter røysa.			122084	Geir Grønnesby	29.08.2018
Da62958_144.tif	Gravrøys renset fram.			122084	Geir Grønnesby	29.08.2018

Da62958_145.tif	Feltstab fra høyre: feltleder Vegar Hyttebakk, Eivind Magnus Færøy Krag og Ole Alexander Dyrli Høyby			122084	Geir Grønnesby	29.08.2018
Da62958_146.tif	Arbeidsbilde.			122084	Geir Grønnesby	29.08.2018
Da62958_147.tif	Arbeidsbilde.			122084	Geir Grønnesby	29.08.2018
Da62958_148.tif	Arbeidsbilde.			122084	Geir Grønnesby	29.08.2018
Da62958_149.tif	Gravhaugen avtorvet			122084	Vegar Hyttebakk	29.08.2018
Da63266	Fotogrammetri av kjernerøysa etter rensing	610	N	122084	Vegar Hyttebakk	
Da63249	Fotogrammetri av kjernerøysa delvis utgravd	610	N	122084	Vegar Hyttebakk	
Da63250	Fotogrammetri av kjernerøysa ferdig gravd med ytterkant av steinlegning (primærrøys) og forhøyning i sentrum (sekundærrøys)	610		122084	Vegar Hyttebakk	

Vedlegg 2. Funnliste.

T28018/1-13

Dyrkningsspor / Gravfunn fra eldre jernalder fra SKÅRVOLD, SKÅRVOLD av SKÅLVOLD (44/1), MIDTRE GAULDAL K., TRØNDELAG.

1) **Kam** (usammensatt) av bein, Brent bein, var. R158. *Antall fragmenter: 4*
Fire fragmenter av usammensatt beinkam, sannsynlig lik R158. De to største fragmentene (sikreste), og har horisontal bikubedekor, med tre parallelle striper over og under. Den bredeste av de to sikre kamfragmentene har ornamentikk på begge sider, og smalner til i tykkelse mot selve kammene på kammen. Den lengste av de to sikre har samme dekor som den sistnevnte, men på den ene siden er flaten ødelagt, og dermed dekoren. Man kan se deler av kamryggen på dette stykket, og den har en strek som følger ryggen. Ut fra det man kan se, har kammen samme dekor som en beinkam fra et gravfunn fra Råde (C4850, avbildet i Rygh, R158), bare at kammen fra Skårvold har tre streker over bikubedekoret, i stedet for to. På den bredeste av de to sikreste kan en vertikal strek ses som beinkammen fra Råde, slik at dette fragmentet er sannsynlig fra midtre del av kammen.

Mål: Den bredeste av de med sikkerhet er et fragment av en kam har et mål på L:12mm, B:8mm, T:4mm. Den andre av de sikre har et mål på L:20mm, B:4mm, T:3mm.

Datering: Romertid

Strukturnr: 610 Grav

2) **Dekorelement** av bein, Brent bein. *Antall: 2. Antall fragmenter: 2*

To brente bein fragmenter som er bearbeidet. Den største er rikt dekorert med punktdekor fordelt på en trekantet flate avgrenset med parallelle linjer på to sider. På den ene siden finnes vinkeldekor med parallelle linjer, og på den andre siden skimtes to skrå streker bortenfor de parallelle linjene. Det minste fragmentet har ikke dekor, men er bare slipt på en side. Det er uvisst hvilke gjenstander disse kommer fra.

Strukturnr: 610 Grav

3) **Nål** (hårnål) av bein, Brent bein, var. triangulært hode. *Antall fragmenter: 4*

Hårnål i bein med triangulært hode. 6 fragment der tre deler er limt sammen. De to minste bitene er meget trolig deler av hårnåla da de har lik tykkelse og ornamentikk. Ene siden av toppen og bunnen (framsiden) er rikt dekorert med parallelle streker, zik-zak bånd, punkter og Y-dekor. Nedre del kan også ha et S-lignende dekor i bunn. Den andre siden på toppen og bunnen, har bare to parallelle streker. Høyresiden av toppen er borte, men har trolig hatt samme dekor som på venstre side.

Fnr: 751, 752.

Mål: L: 1,6 cm. B: 1,7 cm. T: 0,2 cm.

Strukturnr: 610 Grav

4) **Dekorelement** av bein, Brent bein. *Antall fragmenter: 5*

Mulig draktpryd av bein med hull. Den består av et tilnærmet rektangulært stykke med tre dråpeformede hull, og antydning til et fjerde. Den ene siden (framsiden) er dekorert med en ytre linje som går rundt hullene og en linje som går langsetter på midten. På baksiden ses ingen dekor. Man kan se at gjenstanden har vært lengre, på grunn av at det er bruddflate i begge ender. Hullene er ligger parvis parallelt hvor spissen på to hull går mot hverandre i lengderetningen og har en fure mellom seg (både på framsiden og baksiden). Det ser ut til at det kan ha gått en snor gjennom disse hullene. Funksjonen kan ha vært en slags låsmekanisme

til drakt, eller hempe.

Mål: L: 2,1 cm. B: 1,0 cm. T: 0,3 cm.

Strukturnr: 610 Grav

5) **Osteologisk materiale** (brent humanosteologisk) av bein, Brent bein.

Brente bein funnet i sentrum av gravhaug med kjernerøys. Lisa Mariann Strand kunne med sikkerhet si at de bein som kunne artsbestemmes var fra menneske, utenom to bein fra dyr, fugl og mulig tenner fra gnager. Hun kunne videre fortelle at man kunne se beinfragmenter fra store deler av et menneske, og at beinene ikke var så hardt brent. Et bein som ikke kunne artsbestemmes ble C14-datert (se T28018-6).

Vekt: 179,95 gram.

Strukturnr: 610 Grav

6) **Prøve** (annen prøve) av bein, Brent bein, *var.* brent bein.

Brent bein funnet i sentrum av gravhaug med kjernerøys. Lå sammen med de andre brente beinene og beingjenstandene. Hele brente beinet ble brukt til dateringen.

Vekt: 1,14 gram.

Datering: 1790 ± 20 (TRa-14065)

Strukturnr: 610 Grav

7) **Prøve** (trekullprøve) av trekull, Bjørk.

Trekullprøve tatt i kulturlag/dyrkingslag med lysebrun sandholdig silt lag med kull, under kjernerøys NØ-del. Intrasis id.: 602. Det foreligger ikke restmateriale.

Vekt: 1,04 gram.

Datering: 2215 ± 15 (TRa-14060)

8) **Prøve** (trekullprøve) av trekull.

Trekullprøve tatt i kulturlag/dyrkingslag med mørkebrun sandholdig silt lag med kull, under kjernerøys NV-del. Intrasis id.: 604. Lå i det samme laget som 601. Det foreligger ikke restmateriale.

Vekt: 13,54 gram.

Datering: 2145 ± 15 (TRa-14062)

9) **Prøve** (trekullprøve) av trekull, or.

Trekullprøve tatt i kulturlag/dyrkingslag med mørkebrun sandholdig silt lag og kull, under kjernerøys SØ-del. Intrasis id.: 601. Lå i det samme laget som 604. Det foreligger ikke restmateriale.

Vekt: 1,23 gram.

Datering: 2075 ± 15 (TRa-14059)

10) **Prøve** (trekullprøve) av trekull, Or.

Trekullprøve tatt i røysas SØ-lige fyllmasse, med brun sandholdig silt og kull. Intrasis id.: 606. Det foreligger ikke restmateriale.

Vekt: 22,3 gram.

Datering: 1920 ± 15 (TRa-14064)

Strukturnr: 610 Grav

11) **Prøve** (trekullprøve) av trekull, bjørk.

Trekullprøve tatt i røysas NØ-lige fyllmasse, med lysebrun sandholdig silt og kull. Intrasis id.: 603. Det foreligger ikke restmateriale.

Vekt: 11,21 gram.

Datering: 1905 ± 15 (TRa-14061)

Strukturnr: 610 Grav

12) **Prøve** (trekullprøve) av trekull.

Trekullprøve tatt i sentrum av røysa. Fyllmassen bestod av stein og lysebrun sandholdig silt med kull. Intrasis id.: 605. Obs! Datering er mye yngre enn brente beinet. Det foreligger ikke restmateriale.

Datering: 740 ± 15 (TRa-14063)
Strukturnr: 610 Grav

13) **Prøve** (trekullprøve) av trekull.

Trekullprøve fra nedgraving rett i utkanten av gravrøysen. Pid: 801. Det foreligger ikke restmateriale.

Fnr: 801.

Datering: 1567 +/- 17 (TRa-14066)

Funnomstendighet: Arkeologisk utgraving.

Utgraving av gravhaug med kjerneverøys i forbindelse med Støren næringsområde. Gravhaugen lå på en utstikkende flat terrasserygg, 105 moh., og ca. 250 m SV for gården Skårvold. Fra gravhaugen er det god utsikt mot det store jordbruksområdet i vest, nord og øst. Gravhaugen var tilnærmet rund og målte 13,7 m i diameter og var 1,2 m høy. Kjerneverøysa besto av en sjukantet flat steinlegning med diameter på 9,5 m. I sentrum var røysa forhøyet (mulig sekundærrøys) ca. 2,3 m i diameter og høyde på 1 m. Det ble funnet brente bein og brente beingjenstander innenfor diameteren til sekundærrøysa, fra ca. 60 cm under toppen og til bunn. Under kjerneverøysa fantes ett, muligens to dyrkningslag. Bein og trekull fra røysa ble C14-datert til romertid. Dyrkningslagene under kjerneverøysa ble C14-datert til folkevandringstid. I tillegg fikk et frø fra sentrum av røysa en datering til tidlig middelalder. Det er uklart hvorfor det foreligger en så mye yngre datering fra røysa. Mulig det kan være en forurensing fra andre nærliggende jordmasser. En nedgraving rett i utkanten av haugen ble datert til folkevandringstid.

Kartreferanse: EU89-UTM; Sone 32, N: 6989173,8, Ø: 565478,789.
LokalitetsID: 122084.

Innberetning/litteratur:

Hyttebakk, V, Solvold, GI, Grønnesby, G, 12.04.2019, NTNU Vitenskapsmuseet arkeologisk rapport 2018:87. Arkeologisk undersøkelse av gravhaug med kjerneverøys på Skårvold og to kullgroper på Hallråen i forbindelse med Støren Næringsområde, Midtre-Gauldal, Trøndelag.

Funnet av: Vegar Hyttebakk.

Funnår: 2018.

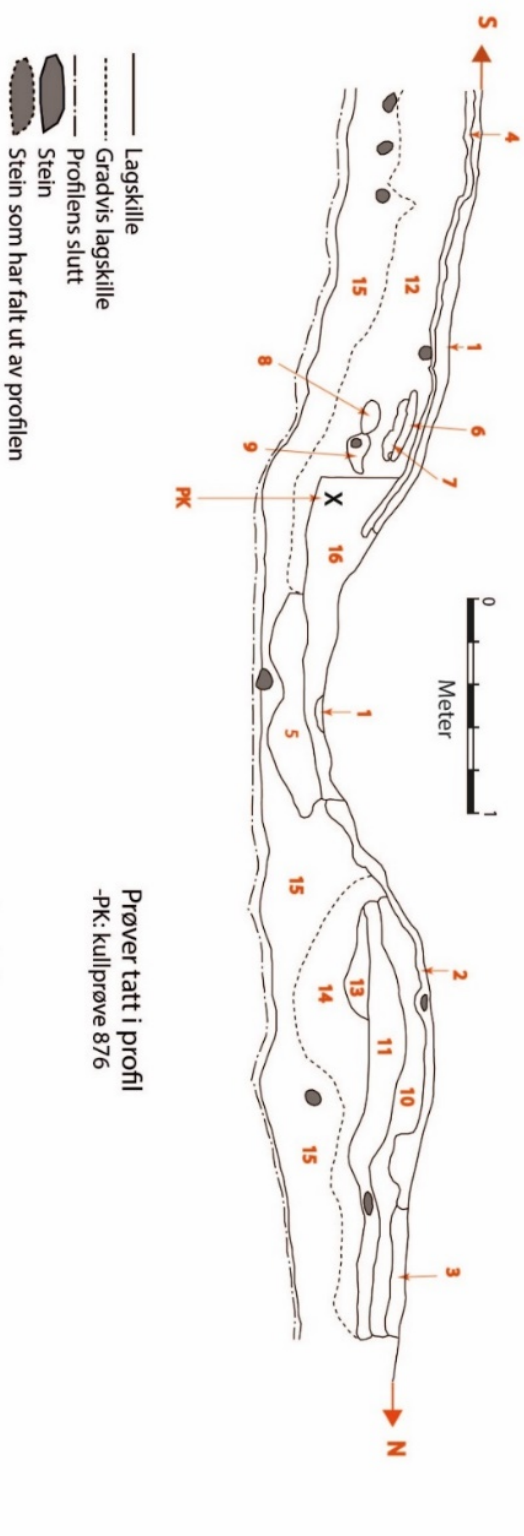
Litteratur: Rygh, O.1885: Norske Oldsager. Cammermeyer.

Katalogisert av: Vegar Hyttebakk.

Vedlegg 3. Høydedata på prøver og funnenheter

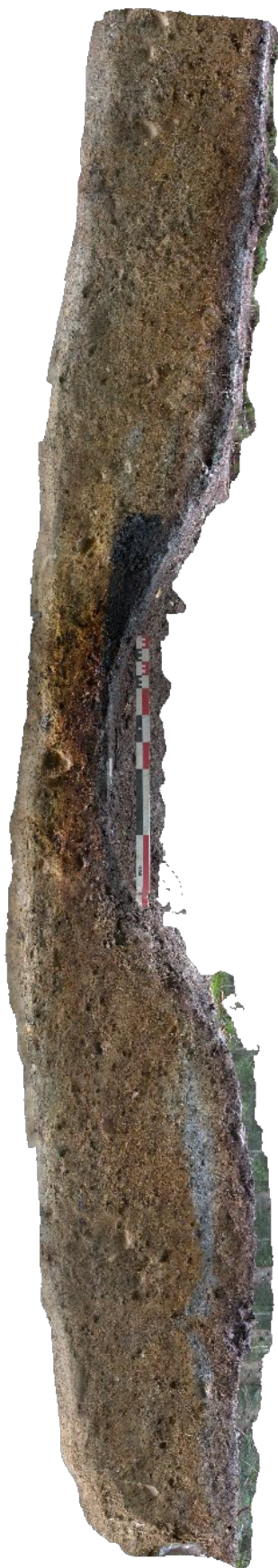
	IntrasisID	Beskrivelse	Moh
	340	Toppen av kjerneverøysa. Høyeste punkt i polygon	106.541
Prøver	603	Gravrøys	105.855
	606	Gravrøys	105.764
	605	Gravrøys	105.961
	601	Dyrkingslag 1	105.587
	604	Dyrkingslag 1	105.695
	602	Dyrkingslag 2	105.497
	809	Nedgraving	105.433
Funn	561	Brente bein	105.759
	607	Brente bein	105.838
	608	Brente bein	105.947
	609	Brente bein	105.998
	702	Brente bein	105.956
	703	Brente bein	105.975
	704	Brente bein	105.934
	730	Brente bein	105.679
	743	Dekorert beinfragment	105.854
	745	Brente bein	105.683
	746	Brente bein	105.887
	747	Brente bein	105.666
	748	Brente bein	105.556
	749	Brente bein	105.565
	750	Brente bein	105.612
	751	Beinnål med triangulært hode	105.632
	752	Beinnål med triangulært hode	105.565
	796	Jernfragment	105.591

Vedlegg 4. Profiltegning av kullgrop ID221663

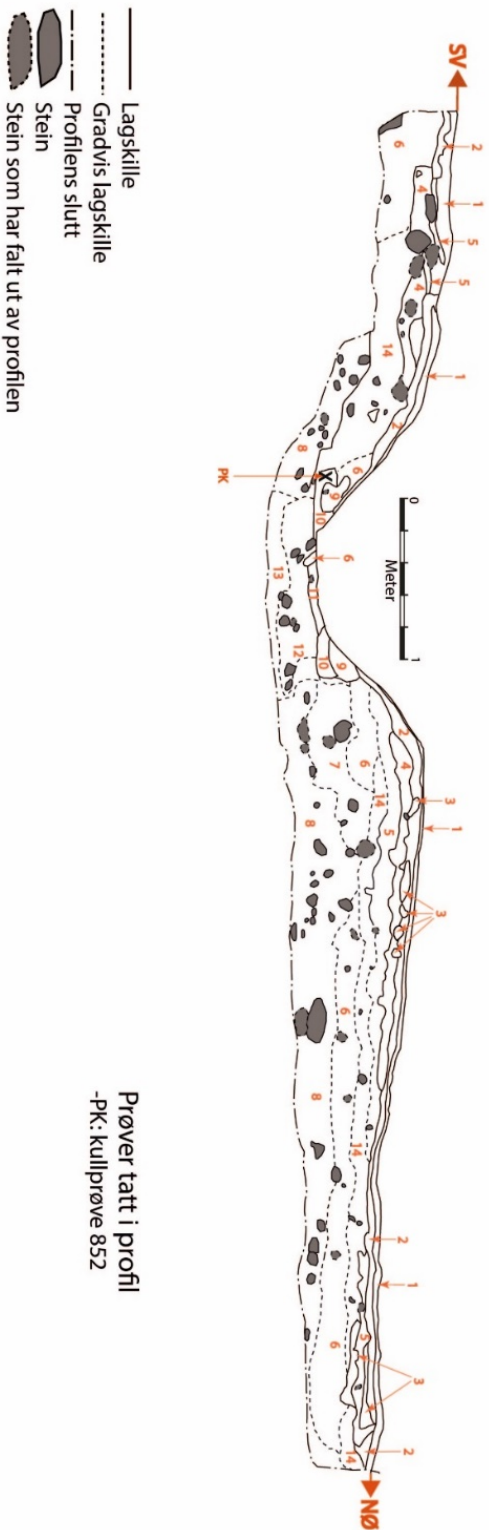

Hallråen, Gnr 44, Bnr 4, Aks.nr: 2018/87
 Støren næringsområde, Mitre Gauldal
 kommune, Trøndelag.
 K.I.D.: 761 (Kullgrop)
 Målstokk 1:20
 Dato: 14.09.2018
 Tegning nr.: 3
 Navn: Ole Alexander Dyrli Husby (felt)
 Vegar Hyttebakk (reintegning).
 Kartkapsnr.: 11465

Vedlegg 5. Ortomosaikk av profil, kullgrop ID221663

Vedlegg 6. Profiltegning av kullgrop ID221664

Prøver tatt i profil
 -PK: Kullprøve 852

- 1) Lysegrå podsollag.
- 2) Brun sandholdig torv.
- 3) Gulgrå sandholdig silt med noe små stein.
- 4) Brunrød sandholdig silt, med innslag av humus.
- 5) Lysegrå silt med spetter av rødbrun silt, trolig podsol.
- 6) Rødbrun sandholdig silt med noe små stein (mørkere enn lag 4).
- 7) Lysebrungrå sandholdig silt med mye små stein.
- 8) Gråbrun sandholdig silt med mye stein og flekker av brun sandholdig silt.
- 9) Gråbrunsvart sandholdig silt.
- 10) Kullag med sand.
- 11) Gråbrun sandholdig silt med kullbiter.
- 12) Lillabrun sandholdig silt med mye småstein, opp til nevestore.
- 13) Grållia sandholdig silt, tolkes som opprinnelig 8 med avrenning fra 12.
- 14) Lyse rødbrun sandholdig silt.

Hallråen, Gnr 44, Bnr 4, Aks.nr: 2018/87
 Støren næringsområde, Mitre Gaudal
 kommune, Trøndelag.
 K.I.D: 824 (Kullgrop)
 Målestokk 1:20
 Dato: 14.09.2018
 Tegning nr.: 1
 Navn: Vegar Hyttebakk (felt og reinteining).
 Kartskapsnr.: 1464

Vedlegg 7. Ortomosaikk av profil, kullgrop ID221664

Vedlegg 8. Dateringsrapport

National Laboratory for Age Determination 14C Result Report

Geir Grønnesby
NTRU Vitenskapsmuseet/Seksjon for arkeologi og kulturhistorie
7491 Trondheim

geir.gronnesby@ntr.no

Calibration references:
OxCal v4.2.4 Bronk Ramsey (2013)*-5
IntCal13 atmospheric curve (Reimer et al 2013)

Sample Name	Fraction	% C	14C content (pmc)	14C Age (rounded)	δ13C (from AMS system)	Calibrated Age Ranges	14C Age (not rounded)
Tra-14059 Kullprøve # 601, Trekull, Søren Næringsområde, Midtre-Gauldal, Sør-Trøndelag	Trekull, 4 pieces Alnus sp./Alkali residue	69	77.25 ± 0.14	2075 ± 15	-24.6 ± 0.6 ‰	68.2% probability 1118C (68.2%) 498C	2073 +16/-16
						59.4% probability 1648C (19.2%) 1288C	
Tra-14060 Kullprøve # 602, Trekull, Søren Næringsområde, Midtre-Gauldal, Sør-Trøndelag	Trekull, 1 piece Betula sp. - twig, 1 piece dicotyledon - twig, Alkali residue	62	75.92 ± 0.13	2215 ± 15	-27.9 ± 0.7 ‰	68.2% probability 3588C (6.5%) 3508C	2213 +15/-15
						59.4% probability 994D (4.26%) 1240D	
Tra-14061 Kullprøve # 603, Trekull, Søren Næringsområde, Midtre-Gauldal, Sør-Trøndelag	Trekull, 1 piece Betula sp. 3 pieces dicotyledon - twigs, Alkali residue	61	78.89 ± 0.13	1905 ± 15	-26.8 ± 0.3 ‰	68.2% probability 2048C (68.2%) 1678C	1905 +14/-14
						59.4% probability 674D (59.4%) 1254D	
Tra-14062 Kullprøve # 604, Trekull, Søren Næringsområde, Midtre-Gauldal, Sør-Trøndelag	Trekull, 1 piece Pinus/Sorbus sp., 1 piece Betula sp. - twig, 2 pieces Alnus sp. - twigs, Alkali residue	60	76.58 ± 0.12	2145 ± 15	-28.8 ± 0.2 ‰	68.2% probability 12664D (68.2%) 12804D	2144 +14/-14
						59.4% probability 12664D (68.2%) 12804D	
Tra-14063 Kullprøve # 605, Trekull, Søren Næringsområde, Midtre-Gauldal, Sør-Trøndelag	Trekull, 36 seeds, Alkali residue	59	91.22 ± 0.16	740 ± 15	-30.8 ± 0.6 ‰	68.2% probability 664D (44.4%) 874D	738 +15/-15
						59.4% probability 1054D (23.8%) 1214D	
Tra-14064 Kullprøve # 606, Trekull, Søren Næringsområde, Midtre-Gauldal, Sør-Trøndelag	Trekull, 2 pieces Alnus sp. - twigs, Alkali residue	59	78.76 ± 0.12	1920 ± 15	-24.9 ± 0.9 ‰	68.2% probability 584D (59.4%) 1264D	1918 +13/-13
						59.4% probability 1368C (7.1%) 1188C	
Tra-14065 Kullprøve # 610, Brent bein, Søren Næringsområde, Midtre-Gauldal, Sør-Trøndelag	Brent bein, Apatite	1,0	80.01 ± 0.13	1790 ± 20	-23.6 ± 0.3 ‰	68.2% probability 1724D (9.9%) 1594D	1792 +21/-21
						59.4% probability 2114D (44.4%) 2674D	
Tra-14066 Kullprøve # 609, Trekull, Søren Næringsområde, Midtre-Gauldal, Sør-Trøndelag	Trekull, 4 pieces Alnus sp. - twigs, 1 piece Salix/Populus sp. - twigs, Alkali residue	57	82.28 ± 0.17	1565 ± 15	-26.1 ± 0.9 ‰	68.2% probability 4314D (62.2%) 4924D	1567 +17/-17
						59.4% probability 5304D (6.0%) 5564D	
Tra-14067 Kullprøve # 608, Trekull, Søren Næringsområde, Midtre-Gauldal, Sør-Trøndelag	Trekull, 2 pieces Pinus sp./Alkali residue	61	91.09 ± 0.14	750 ± 15	-23.8 ± 0.6 ‰	68.2% probability 12594D (59.4%) 12814D	749 +13/-13
						59.4% probability 12864D (42.7%) 12994D	
Tra-14068 Kullprøve # 607, Trekull, Søren Næringsområde, Midtre-Gauldal, Sør-Trøndelag	Trekull, 7 pieces dicotyledon - twigs, Alkali residue	58	92.03 ± 0.13	665 ± 15	-21.8 ± 1.4 ‰	68.2% probability 13674D (59.2%) 13804D	667 +13/-13
						59.4% probability 13674D (59.2%) 13804D	

NTNU Vitenskapsmuseet er en enhet ved Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, NTNU.

NTNU Vitenskapsmuseet skal utvikle og formidle kunnskap om natur, kultur og vitenskap. Museet skal sikre og forvalte de vitenskapelige samlingene og aktivisere dem gjennom forskning, formidling og undervisning.

Institutt for arkeologi og kulturhistorie har forvaltningsansvar for automatisk fredete kulturminner og skipsfunn i Nordmøre, Trøndelag, nordlige Romsdal og Nordland til og med Rana. Instituttet foretar arkeologiske undersøkelser på kulturminner over og under vann, i henhold til kulturminneloven.

ISBN 978-82-8322-244-9

ISSN 2387-3965

© NTNU Vitenskapsmuseet

Publikasjonen kan siteres fritt med kildeangivelse

www.ntnu.no/vitenskapsmuseet